

Asonkyrön Doulu
1980

Isonkyrön kunta ja Isonkyrön seurakunta

toivottavat Pohjankyrön kansalle
joulurauhaa ja onnea vuodelle 1981

" Katso, päivät tulevat, sanoo Herra,
jolloin minä herätän Daavidille
vanhurskaan vesan,
Hän on hallitseva kuninkaana ja menstyvä
Hän on tekevä oikeuden ja vanhurskauden maassa."
Jer. 23:5

*Hyvää Joulua
ja
onnellista uutta vuotta*

ISONKYRÖN JOULU 1980

SISÄLLYSLUETTELO

Kansikuva	Marja-Terttu Mielty	Sivu
Yrittäjän Joulutervehdys	Mauri Keltto	2
Orisbergin kappelista evankeliumia lakeuksille	Raili Koponen	3
Ei enää koskaan entisenlaista joulua	Jukka Harjula	4
Käyntini Betlehemissä	Kerttu Kivelä	6
Joulurukous	Kerttu Kivelä	7
Ventälän kylän tilaton väestö ja hävinneet talot 1500—1600 l.	Ilpo Lagerstedt	8
Lapsi	Aila Mattila	10
Joulu	Markku Suokko	10
Valtavirran sanoma	Heini Vilja	11
Matti Lakari, isokyröläinen valtiopäivämies	Paula Annala	12
Jouluaattona	Linkki	15
Lumisade	Linkki	15
Stoori mumman ja paapan matkasta joulumaahan	Anja Tammi	
Sotien veteraaneille	Kerttu Kivelä	19
Kirkkopolkuja kyrön kirkolle	K.J. Mielty	20
Isokyröläisten lintujen retket maailmalla ...	Matti Hannuksela	24
Akkaansillasta Ylipään sillaksi	Matti Loukola	26
Järkyttävä tapahtuma Helluntaina 24. 5. 1931	Vaasa-lehti	29
Orisbergin vanhoja tapahtumia	H.P. Virtanen	30

Toimitus: Vastaava toimittaja Risto Soini
Julkaisija: Isonkyrön Yrittäjät ry.

Puheenvuoro Yrittämisestä

Haluaisin tämän joululehden julkaisijoitten puolesta esittää muutaman sanan yrittämisestä yleensä.

Yrittäminen on luonnollista. Kaikkiialla elollisessa luonnossa tapahtuu totuttuja rajoja rikkovaa yhteisön ja omien elinolosuhteiden parantamista. Luonnollisen yrittämisen luonnollinen osa on kilpailu. Yrittäminen tapahtuu aina niukkuuden olosuhteissa. Kaikilla tavoitteilla ei ole mahdollisuutta toteutua.

Kehitys lähtee yrittämisestä. Tutkimusten mukaan tapahtuu läntisissä teollisuusmaissa sekä kasvu että uudistuminen valtaosaltaan nuorissa sekä kooltaan pienehköissä yrityksissä. Sellaisissa yrityksissä, joissa yrittäjyydelle on tilaa, ja Kyrönmaallahan kaikki yritykset ovat pieniä, suuryritykset alueeltamme kokonaan puuttuvat.

Yrittäminen tarvitsee myös omat kannustimensa. Joillekin se voi olla kunnianhimon tai vallankäytön tarpeen tyydyttäminen, toiselle yhteiskunnallisen aseman tms. saavuttaminen. Kuitenkin yrittäjä joutuu aina tekemään muita enemmän työtä haluamansa tavoitteen saavuttamiseksi.

Samaan aikaan kun kaikki yrittäjiä koskeva lainsäädäntö on viime vuosina muuttunut yhä kiihtyvällä vauhdilla, on luotu jokaista

yrittäjää koskevaa erityislakia varten oma erityinen noiden lakien valvojien organisaatio (byrogratia). Näiden valvojien ainoana tehtävänä on valvoa asianomaisen lain noudattamista, sekä niiden yrittäjien vastuuseen saattaminen, jotka eivät ole kyseessä olevaa lakia noudattaneet, riippumatta siitä, johtuuko noudattamatta jättäminen heidän tiedonpuutteestaan vai ei. Kuitenkin — Suomessa vallitsee harvinaisen suuri sosiaalinen ja poliittinen rauha. Meillä Suomessa on mahdollisuudet niin laaja-alaiseen yhteiskunnalliseen ja myös yritystoiminnan kehitystyöhön, joista useimmat maat eivät voi edes uneksia.

Isossakyrössä yrittäjäyys ja yrittäminen on hyvissä lähtöasetelmissä 1980-lukuun, ilmasto on viime aikoina ollut suotuisampi ja yrittäjää ja hänen ongelmiaan ymmärretään paremmin kuin aikaisempina vuosina. Tästä hyvänä esimerkkinä on ollut mm. kunnan tukeminen yrittäjiä esim. teollisuus- ja myymälähallien rakentamisessa, elinkeinoasiamiehen viran perustamisessa, sekä maatalousyrittäjien maatilatalouden kehittämistutkimuksissa.

Toivotan kaikille lukijoille Hyvää Uutta Vuotta, sekä Rauhallista Joulua.

Mauri Keltto
Isonkyrön Yrittäjät r.y:n puheenjohtaja

Orisbergin kappelista evankeliumia lakeuksille

Toisenlaiset lienevät mielissänsä Orisbergin kuvat, kuin nämä huerteisena pakkaspäivänä otetut. Orisberg on kesäpaikka, näin ajatellaan. Kesällä sen kaunis vanha puisto ja järvi sekä Engelin suunnittelema pieni kirkko pääsevät oikeuksiinsa. Kautta aikojen on Orisberg ollut kesäisten retkien kohde. Vanhukset siitä kertovat, kuinka jo lapsena, kerran kesässä tehtiin retki Orisbergin maisemiin.

Kesällä on toiminnallinen painopiste nytkin, kun säännöllinen hengellinen toiminta käynnistyi uudelleen keväällä 1976. Jokapyhäiset kesäkirkot ja seurat sekä iltavartit, antavat mahdollisuuden tulla kirkkoon hiljentymään Jumalan sanan puhutteluun ja rukoukseen. Kesään kuuluvat myös nuorten leirit ja leiririppikoulut. Yli kuusisataa nuorta on tämän toiminnan aikana käynyt rippikoulunsa Orisbergissä.

Saamme vain ihmetellen katsella kuinka Jumala toimii. Tämän paikan kauneus ja rauha palvelee evankeliumin asiaa; luo otolliset puitteet nykyajan kiireiselle ja levottomalle ihmiselle pysähtyä kuulemaan, mitä Jumala puhuu.

"Tulkaat, kumartakaamme ja polvillemme langetkaamme ja maahan laskekaamme Herran meidän Luojamme eteen." Muunmuassa tällaisen Psalmin sanan ovat kirkon rakennuttajat, Orisbergin kartanon silloinen isäntäväki, Lars Magnus ja Lovisa Wilhelmina Björkenheim kaiveruttaneet lahjoittamiinsa, Luvialla valettuihin kirkonkelloihin sataviisikymmentä vuotta sitten.

Ensimmäisenä jouluna, niin Raamattu kertoo, tietäjät tulivat lankesivat maahan ja kumarsivat Jeesusta. (Mt. 2:11) Ja paimenet palasivat kiittäen ja ylistäen Jumalaa seimen Vapahtajan luota. (Lk. 2:20)

Näin nytkin kun Jumalan rakkaus avautuu ihmiselle, nuorelle tai vanhemmalle, siitä tulee hänen elämänsä kantava voima. Omakohtainen Kristuksen vastaanottaminen uskossa avaa oven Jumalan yhteyteen.

"Juuri meille, kylmenneille, (pelokkaille, uupuneille) Jeesus avuks tullut on.

Kiitä, kiitä Herraa siitä,
Usko, vaikk' oot mahdoton.

Nyt on sulla, nyt on mulla
Ilojuhla verraton."

Sinulle ja minulle, meille jokaiselle kuuluu kutsu: "Tulkaat, kumartakaamme . . ." Jeesus Kristus Vapahtajamme tahtoo kohdata meitä, ei vain kesällä, ei vain Orisbergissä vaan tässä ja nyt saamme avautua Jumalan rakkaudelle.

"Alas syntiimme armo kumartuu,
alas syntiimme armo kumartuu.

Läpi lukkojenkin, Herra Jeesus tulla voi,
Kuolleista Hän noussut on."

Siunattua Vapahtajan syntymäjuhlaa.

Raili Koponen

Kuvat Pirkko Pakkala

EI ENÄÄ KOSKAAN ENTISENLAISTA JOULUA

Kenialais-suomalaisia joulumuistelmia

On joulunalusviikko Keniassa. Ajan autolla pitkin kuoppaista soratietä. Vaikka tien vierustoja reunustavat piikkiset akasiapensaat ja päivä on todella helteinen, muistuu mieleeni suomalainen joulu, valkea ja ikimuistettava. Olen ensimmäistä vuottani lähetyskentällä, kaikki on minulle uutta ja outoa. Vähän olen täällä vasta oppinut, mutta yhden asian tiedän jo nyt: enää koskaan ei jouluni voi olla samanlainen kuin ennen ihanassa kotimaassani ollessani.

Muistan kodikasta, turvallista lapsuuttani. Kiitä Jumalaa kristityistä vanhemmistani, pyhäkoulunopettajista, seurakunnasta, ystäväistä. Kiitän aineellisesta hyvinvoinnista, yltäkylläisyydestä. Häpeän monia ajatuksiani, kiittämättömyyttäni. Miksi en saanutkaan toivomaani joululahjaa, miksi ei minulle osteta uusia vaatteita?

Ohitan tien vierellä käveleviä naisia. Jokaisella — myös joukon nuorimmalla, noin kymmenvuotiaalla tytöllä — on selässään valtava risu- tai puutaakka, päivän uurastuksen tulos. Vaatteet ovat nuhriset, hame saumasta ratkennut, kenkiä ei ole kenelläkään. Olen joskus kummastellut heidän vaatetustaan; pitä-

sivät edes vaatteensa puhtaina. Nyt kuitenkin tiedän, että heillä ei ole muita vaatteita, ei ole puhdasta vettä, ei ole mahdollisuutta paikata vaatteita illalla raskaan työpäivän jälkeen pimeässä savimajassa. Olen nähnyt heidän pesevän pyykkiään tien vieressä kuravesilammikossa, siinä samassa lätäkössä, josta he hakevat talousvetensä ja jossa karja käy juomassa!

Kun näin näitä naisia kirkossa pyhäaamuna, sydämeni itki — yhtäkaa ilosta ja surusta. Näin tosi usko-vaaisia, iloisia, kiittäviä. Vaatteetkaan eivät olleet nyt niin punamullan tahraamat, edellisenä iltana oli ainut leninki pesty. Mutta nyt ei huomioni kiintynyt vaatteisiin, ei paljaisiin jalkoihin kirkon sementtilattialla, ei, vaan ihmisiin. Tiesin, että joukossa oli äitejä, jotka pari päivää aikaisemmin olivat haudanneet savimajansa viereen pienokaisensa, ehkä ensimmäisen, ehkä jo viidennen. Joku oli saattanut kuolla poliklinikan loppumattomassa potilasjonossa hoitoa odotellessaan, joku oli ehditty ottaa sairaalaan ja oli saanut oikein sängyn — tosin yhteisen kahden muun lapsen kanssa. Oli laulua, jollaista en ollut koskaan aiemmin kuullut. Kiitos ei ollut teennäistä huulien sopertelua, vaan todellista

sydämeistä pulppuavaa ylistystä. Kerättiin myös uhri- lahja naapurikylän kirkon laajentamista varten. Yhteis- laulun säestämänä kukin toi antinsa salin edessä ole- vaan laatikkoon. Uhria ei annettu muistellen osta- mattomia kenkiä, vaan jotkut toivat sen jopa tanssien ja käsiään laulun tahdissa taputtaen.

Herra, muistan kertomuksesi lesken rovosta. Muis- tan, kuinka niin monta kertaa olen samaistanut itseni leskeen ja kohdistanut kiitoksesi itseeni. Nyt tiedän, Herra, millainen on lesken ropo, todellinen uhri. An- nathan anteeksi minulle, ulkokullatulle?

Muistelen Isabelia, 28-vuotiasta viiden lapsen äitiä, leskeä. Toiset sanoivat häntä piiaksi, kotiapulaiseksi, taloustyöksi, yleiskoneeksi. Meille olet ollut kuitenkin paljon enemmän. Kun pyysit meitä kylään savimajaasi, tarjosit kuin jouluaterian, parasta mitä sinulla oli. Kun puhuit palkankorotuksesta, tiesin, mitä tarkoittit. Sata markkaa kuussa ei ollut paljon, kun isäsi oli kuo- linvuoteellaan sairaalassa, lasten koulumaksut oli maksamatta ja vanhin poikasi tarvitsi jatkuvasti kalliita lääkkeitä vaikeaan epilepsiaansa. — Uskon, että Jumala on kauttasi puhunut meille enemmän kuin monet saarnat.

Olen varma, että myös ulkonaisesti joulumme Afri- kassa eroaa huomattavasti edellisistä jouluistamme. Emme odota valkeaa joulua, sillä lämpötila lienee si- sälläkin lähes 40°C, ympärillämme on vain karua erä- maata ja ylhäällä taivaalla polttava päiväntasaajan au-

rinko. Mutta silti uskomme, että suurin muutos on kuitenkin tapahtunut sydämissämme. Olemme nähneet liikaa . . .

Kolme joulua Afrikassa on jo takanapäin ja kiitollis- nen mieli täyttää sisimpämme. Vaikka nyt olemmekin täällä Suomessa, ovat ajatuksemme päivittäin siellä Kapeddossa tummien ystäviemme parissa. Tehtävä- kenttämme on nyt jo vakiintunut ja monet asiat ovat tulleet niin tavallisiksi. Joskus jopa pelkäämme, että turrumme inhimilliselle hädälle ja kärsimykselle. Mut- ta, Herra, tänä jouluna älä anna minun ajatella afrik- kalaista tai suomalaista, mustaa tai valkoista. Anna minun erottaa vain ihminen, ihminen sellaisena kuin Sinä hänet loit. Vaikka olemmekin erilaisia ja ulko- naiset elämäolosuhteemme vaihtelevat, Sinä, Jeesus, synnyit samanarvoisena meille kaikille ja valtava lu- nastustyösi Golgatalla koskee samalla tavalla meitä kaikkia. Siksi, Herra, rukoilen, että voisinkin omalta pieneltä osaltani olla kertomassa niin siellä Afrikassa kuin täällä Suomessakin ikuisesta joulusta, ihanasta joulusta.

Silloin ei enää ole tuskaa, puutetta, sairautta eikä edes yötäkään. Sinä itse olet valmistanut tämän joulun meitä kaikkia varten. Kiitos Sinulle, rakas Jeesus.

Jukka Harjula

KÄYNTINI BETLEHEMISSÄ

” . . . Sinä Betlehem, sinä Juudan seutu, et suinkaan ole vähäisin Juudan ruhtinaitten joukossa . . . ”

Nämä sanat jouluevankeliumista ovat tuttuja meille jo lapsuutemme ajoilta. — Nyt kun välimatkat ovat lyhentyneet eri maiden välillä, on monella suomalaiselakin ollut mahdollisuus käydä Israelissa, ja tuossa jouluevankeliumin kaupungissa Betlehemissä.

Kun neljä vuotta sitten sain tutustua tähän kaupunkiin, se oli todella elämys! Betlehem ei tokikaan tänäpäivänä ole mikään pieni kylä, vaan vauras kaupunki. Sen elämä sykkii vilkkaana. Turistien virta antaa sille oman kansainvälisen leimansa. Kaupungissa on runsaasti kauppaliikkeitä, aivan samoin kuin meidänkin

jouluna soitetaan joulukelloja Jeesuksen syntymän merkiksi. Käydessäni sisälle kirkkoon, minua kohtasi hienoinen pettymys. Tuo seimen paikka, Jeesuksen syntymän paikka, oli koristeltu kaikella mahdollisella tavalla. Oli kultaa, helmiä, silkkiä, samettia, lamppuja, ketjuja ja kaiken yllä leijui palavain kynttiläin pistävä haju. Turistien virta solui jatkuvasti . . . Huomasin, miten jotkut todella kokivat tullessaan Jeesuksen syntymäpaikalle. — Näin me ihmiset voimme olla erilaisia.

” . . . Ja sillä seudulla oli paimenia yöllä vartioimassa laumaansa.” Tuo paimenten keto oli minulle todellinen ”joulusaarna”. Siinä se oli edessäni vihreänä, tasaisena niittynä, jossa nytkin oli lammasmaa pai-

kaupungissamme. Kauppaa käydään myöskin kaduilla, talojen seinustoilla, toreilla ja kujilla. Moni Israelin kävijä onkin pettynyt tähän ”kaupallisuuteen”. Itse koin tämän heidän elämänkuvaansa kuuluvaksi, yhtä luonnolliseksi elinkeinoksi, kuin minkä meidän elinkeinomme tahansa. Ja olihan meillä turisteilla näin tilaisuus ostaa matkamuistoja maasta, johon olimme tutustumassa.

— Täällä pohjolassa olemme tottuneet lumiseen, kylmään jouluun. Olemme lukeneet, miten ” . . . Maria . . . kapaloi lapsen ja pani hänet seimeen . . . ” Olemme nähneet hengen silmin halvan olkivuoteen. — Nyt oli kuitenkin Jeesuksen syntymän paikalle rakennettu mahtava kirkko. Tästä kirkosta vielä nytkin jokaisena

menineen. Tuo näky toi eläväksi ensimmäisen joulun sanoman: ” . . . Minä ilmoitan Teille suuren ilon, Teille on syntynyt Vapahtaja.” Siinä Jumalan suuren luonnon keskellä, Betlehemin Paimenten Kedolla sain todella tuntea jouluriumua siitä että Jeesus on syntynyt juuri minuakin varten!

Tämä Joulun sanoma on yhtä tuore, yhtä uusi tänäkin jouluna. Se tahtoo tuoda ilosanomansa jokaiseen kotiin, sinnekin missä ehkä on murhetta, kaipausta. Sinnekin, missä on jonkun perheen jäsenen paikka tyhjä . . . Jeesus, Joulun Herra, sanoo: ” . . . Minä olen tullut että Teillä olisi elämä ja yltäkülläisyys . . . ”

Kerttu Kivelä

Joulurukous

*Rakas Taivaallinen Isäni:
Anna minun olla Sinun edessäsi
kuin pieni lapsen
avoimena vastaan ottamaan Sinut
ja tehtävän jonka minulle annat.*

*Auta minua löytämään tie, kanava
jota voisin käyttää kertoakseni
Sinun lahjasi. Joulun lapsi
kuuluu jokaiselle, orjalle, vapaalle,
Auta minua kertomaan se niin,
että sota-aseetkin vaikenisivat.*

*Auta minua jokaisessa
näkemään Sinun kuvasi
— kurjimmassakin —
ja rakastamaan häntä
kuin Sinä rakastat.*

*En pyydä tätä siksi
että minä jotain olisin,
vaan siksi että Sinä olet!
Sinä olet minua niin rakastanut
että ainokaisen poikasi
annoit maailmaan minun tähteni,
— meidän jokaisen tähden.*

*Sinä lähetit poikasi siksi
että kuka ikinä Häneen uskoo
ei hukkuisi
vaan hänellä ijaäinen elämä olisi.*

*Lähetä, Sinä, Taivaallinen Isäni
tämä rakkautesi sanoma
Mailman valtiaitten sydämiin
niin idässä kuin lännessä
rotuun katsomatta tai väriin,
että pian koittaisi aika
jolloin todella olisi
MAASSA RAUHA
IHMISILLÄ HYVÄ TAHTO!*

Kerttu Kivelä

Ventälän kylän tilaton väestö ja hävinneet talot 1500- ja 1600-luvuilla

Vuoden 1569 itsellisuettelosta, mikä toistaiseksi on Kyrön suurpitäjän vanhin tunnettu itsellisuettelo, puuttuu kaikkien 16 itsellisen kohdalta kylän nimi. Muiden tietojen perusteella voidaan osa heistä sijoittaa oikeaan kylään.

Vuosina 1570—1571 Ventälässä asui itsellisenä Anna Heikintytär. Laajat 1580-luvun lopun ja 1590-luvun alun itsellisuettelot eivät maininneet yhtään itsellistä Ventälän kylästä. Vasta vuonna 1599 kylässä asui kaksi itsellistä, jotka olivat Jaakko Mikonpoika ja Jaakko Matinpoika. Aikaisemmin jälkimmäistä on epäilty Raution talon viimeiseksi isännäksi Jaakko Matinpojaksi. Vuoden 1606 renkiluettelossa mainittu Heikki Hämäläinen saattoi hänkin olla entinen isäntä ja Paavo Hämäläisen, Paavolan talon ensimmäinen tunnetun isännän poika. Vuonna 1617 mainittiin Isonkyrön itsellisuettelossa Niilo Vilmar, joka oli aikaisemmin ollut Ventälän Laurilan talon isäntä. Mahdollisesti hän jo tuolloin asui Hevonkoskella, minne vuoden 1625 itsellisuettelo sijoitti hänet. Tämän vuoden 1625 itsellisuettelon mukaan Ventälässä oli viisi itsellistä. Näistä Ruuhi-Mikko saattoi olla mitä varmimmin Ruuhelan talon viimeinen isäntä. Kreko asui Ventän talossa ja oli mainittu jo vuoden 1624 itsellisuettelossa. Maisa Frändin sukunimi viittaa ehkä Frans Heikinpoikaan, joka oli ollut Sippolan isäntänä vuosisadan alussa. Kirsti oli nihdin eli sotilaan vaimo. Viimeisenä mainittiin Sipi Poti. Hän oli mukana jo vuosien 1613—1616 itsellisuetteloissa. Tuolloin hänen kohdallaan ei mainittu kylän nimeä ja hän sijoittui pikemmin nykyisen Ylistaron alueelle päätellen hänen sijainnistaan luettelossa suhteessa niihin itsellisiin, joiden kylä tai talo oli tunnettu. Potin nimi ei ole tuttu Ventälän varhaisemmasta eikä myöhäisemmästä nimistöstä. Vuoden 1627 itsellisuettelon mukaan Ventälässä asuivat edelleen Kreko, joka nyt mainittiin vanhana nihtinä,

Lauri Kauppi, Paavo Kalkku ja Sakari Muikku. Nämä kolme viimeksi mainittua asuivat aikaisempien itsellisuetteloiden mukaan naapurikylässä Ikolassa, ja luultavasti he asuivat Ikolassa myös vuonna 1627.

Vuonna 1662 Knaapin talossa asui itsellisenä Matti Tuomaanpoika Laturi. Seitsemää vuotta myöhemmin kylästä mainittiin itsellisenä Valpuri Yrjöntytär. Vuoden 1683 itsellisuettelon mukaan Ventälässä asui kahdeksan itsellistä, joista ainakin kaksi, Yrjö Taipale ja Matti Ollinpoika, olivat melko varmasti entisiä isäntiä. Matti Ollinpoika oli ollut Knuuttilan isäntä ja valtiopäivämies. Muut tuona vuonna mainitut itselliset olivat Matti Matinpoika, Tuomas Tuomaanpoika, Maria, joka oli suutarin vaimo, räätälin vaimo Liisa, toinen Liisa, joka oli merkitty loiseksi, ja eräs herra Gösta Brenner. Muistutettakoon, että Brennerit olivat pitäneet hallussaan Laurilan taloa 1600-luvun lopulla. Vuonna 1689 kylässä asui vain yksi itsellinen. Hän oli edellisessä luettelossa mainittu Erkki-suutarin vaimo Maria.

Veromittauskartoissa 1700-luvulla oli Ventälän alueella kolme torppaa, joista kaksi oli sotilastorppia. Taipaleen puolelle kylää, Taipaleen larvatien varrella oli sotilastorppa, mikä sijaitsi luultavasti Ruuhelan talon entisellä paikalla. Toinen sotilastorppa oli yhdessä tavallisen torpan kanssa Ventälän larvatien varrella tien oikealla puolella lähellä Ventän taloa. Toisen torpan nimi on ollut Meisakki.

Mainittakoon myös hävinneistä taloista. Ehkä koko Ventälän alueen merkittävin hävinnyt talo sijaitsi jo useasti esillä olleella Niemen alueella kylän keskivaiheilla. Tuolla niemellä saattoi asua eräs Mauno Vilpunpoika vuoteen 1575 asti. Mauno Vilpunpojan talo kuului asiakirjoissa Palonkylän Palon osakylään. Mahdollisesti talon maa-alueet jaettiin ennen nuijastoa Palon osakylän Iso-Palon ja Vähä-Palon taloille,

mitkä sijaitsivat Niemen aluetta vastapäätä Kyrönjoen toisella rannalla. Tätä kirjoitettaessa Mauno Vilpunpojan talon paikan ongelma ei ole vielä kokonaan ratkennut. Palon talojen maa-omaisuus Ventälän kylän puolella voi siis hyvinkin olla keskiaikaista perua, ja Mauno Vilpunpojan talo on voinut sijaita jossakin Palonkylän puolella jokea.

Joka tapauksessa tällä paikalla on ollut joskus talo, minkä nimi on ollut Niemi tai Nieminen. Veromittauskarttaan niemen korkeimmalle kohdalle oli merkitty Iso-Palon ja Vähä-Palon taloille kuuluva taloryhmä, mihin kuului kolme rakennusta. Rakennusten merkitystä ei ollut mainittu, mutta ne vaikuttavat talon ympärillä olleilta ulkorakennuksilta, ja niiden paikalla ovat nyt Niemen talon pää- ja ulkorakennukset. Veromittauskartassa rakennusten luota lähti tie larvalle

hian ja Isonkyrön rajan länsipuolella on ollut vanha Niemenmaan erämaaomistus. Sen nimen perusteella L u u k k o on kaivannut samannimistä taloa Kyrönjoen rintamailta, mikä talo olisi omistanut tämän nautinnan ja antanut sille nimen. Luultavasti tämä Niemen tai Niemisen hävinnyt talo on sijainnut puheena olevalla niemellä Ventälän kylässä vasta päätä Palon kylää. Nykyään paikalla olevan Niemen talon vaiheita ei ole ryhdytty yksityiskohtaisesti selvittämään, mutta talo lienee perustettu 1800-luvulla. Talon nimen täytyy olla kuitenkin vanhempi, sillä talon perustamisen aikoina kyseinen alue ei varmasti enää muodostanut todellista niemeä. Edellä esitetyn perusteella voidaan pitää varmana, että Niemen alueella on joskus ollut talo, mikä hallinnollisesti kuului Palon kylään. Itse asiassa Palonkylä käsitti Kyrönjoen molemmat rannat

päin. Nykyisten karttojen perusteella tätä larvatietä voidaan seurata Pirttikannan mäkialueelle asti, mikä alue sijaitsee vajaan kahden kilometrin päässä lounaaseen Kyrönjoesta. Pirttikannassa Niemen larvatiehen yhtyi Talson larvatie, mikä oli kääntynyt tämän Niemen larvatien suuntaiseksi Pässinmäellä. Jos Niemen-Talson larvatietä jatketaan lähistöllä kulkevan Ventälän larvatien suuntaisena yhä kauemmas joesta pois päin, niin tämä Ventälän larvatie tehtyään Tervajoen koulun luona 90-asteisen mutkan ensin lounaaseen ja sen jälkeen etelään, yhtyy tähän Niemen larvatien oletetun jatkeen kulkusuuntaan. Palonkylän Iso-Palo ja Vähä-Palo omistivat vielä 1700-luvulla maa-alueita Tervajoella Ventälän larvamailla. Näiden omistusten täytyy peräytyä aikaan, jolloin Palon kylään kuului kylän kohdalta Kyrönjoen vastakkainen ranta ja sen takana olevat alueet. Nykyisen Laihian alueella Lai-

tältä kohtaa. Todistamatta on toistaiseksi jäänyt, sijaitsiko niemellä vielä 1500-luvun jälkipuoliskolla veroamaksavia taloja.

Vuoden 1548 kesäkäräjien sakkoluettelossa mainittiin Lauri Vilmarin kanssa eräs Paavo Vilmar, josta ei sen enempää tiedetä. Ei vaikuta mahdolliselta kuitenkin, että kylässä olisi ollut kolmaskin Vilmarin talo. Paavo Vilmar saattoi asua Lauri Vilmarin tai Sipi Vilmarin kanssa samassa talossa. Ventän talon lähistön torpat tuskin ovat koskaan olleet veroamaksavia taloja. Luultavasti ne ovat alkujaan syntyneet torpiksi tai itsellisasumuksiksi.

(Tämä kirjoitus on osa tekijän laatimasta tutkimuksesta Isonkyrön Ventälän ja Ikolan kylien asutushistoriasta 1540-luvulta 1700-luvulle. Tutkimusta säilytetään Helsingin yliopiston Historian laitoksen kirjastossa.)

Lapsi

*Joulu on täynnä odotusta,
Jeesus lapsen syntymistä,
lahjojen jakamista.
Pienen lapsen pää on täynnä ajatuksia,
koska joulupukki tulee,
mitä lahjaksi saa.*

*Kun illalla joulupukki tulee,
tuo lahjat odotetut.
Saa lapsi lahjaksi nukan,
auton tai pienen sievän nallen.*

*On lapsi onnellinen
hän rukouksessa kiittää Jumalaa,
Taivaan Herraa ja Jeesusta,
Jumalan Poikaa.
Näin lapsi vaipuu onnen unehen,
rauhallisehen unehen.*

Aila Mattila

Joulu

*On joulu taas jo ovella
ja tapahtumat iloiset jo
odottaa, lahjat, karkit ja kaikki muu
ne hyvän mielen antaa
ja joulu tunnelmaa.*

*Aisakello taas kilkattaa
joulupukki jo saapuu,
hän tuo lahjat kaikki nuo ja
lähtee matkaa jatkamaan
tuo valkoparta vanha pukki.*

*Nyt kohta on taas ohi tää,
joulun riemu ja iloisuus
ja uusi vuosi edessä
alkaa sitten uudet työt
arkinen aherrus alkaa taas.*

*Joulu mieli on juhlava
se nostaa mielen korkealle
silloin kaikki juhliivat
joulun suurta tapahtumaa,
Jeesuslapsen syntymää.*

*Punatulkku puussa livertää
ja hyvää joulua toivottaa
laulaa, lentää, livertää
iloisen mielen kaikille tuo.
Laulu kiirii hyvää joulua.*

*Piparit äiti leipoo ja kuusen koristelee,
isä hakee joulukuusen,
illalla sitten joulupukki jo
vihdoin tulee, lapset odottavat,
jännityksellä.
Lahjat lapset saavat,
jälkeen pitkän vuoden.*

Markku Suokko

Valtavirran sanoma

*Ikiajat ikuiset uomasi vesi
on virrannut läpi peltojesi
julistanut sanaa kansallesi
ja elävän veden lähteellesi*

*Viestiesi myötä tulvavetten
kauttasi laajojen lakeutten
ohi Pohjanmaan rintamaitten
kauas siintävien latomerten*

*On yllä valkeitten huntujen
on poutapilvet sineä vasten
ihana tyynessä kirkonlahden
nähdä kuva Kyrönmaan lasten*

*Katsot vedenkalvoon iloiten
näkyä värien sinivalkoisten
olenko siiven alla enkelten
soinnuissa ihanain sävelten*

*Ihanat valaistut temppelisi
vartiot partaalla virtojesi
Kyrönkansa vaali ihanintasi
nyt kiitä niistä Paimentasi*

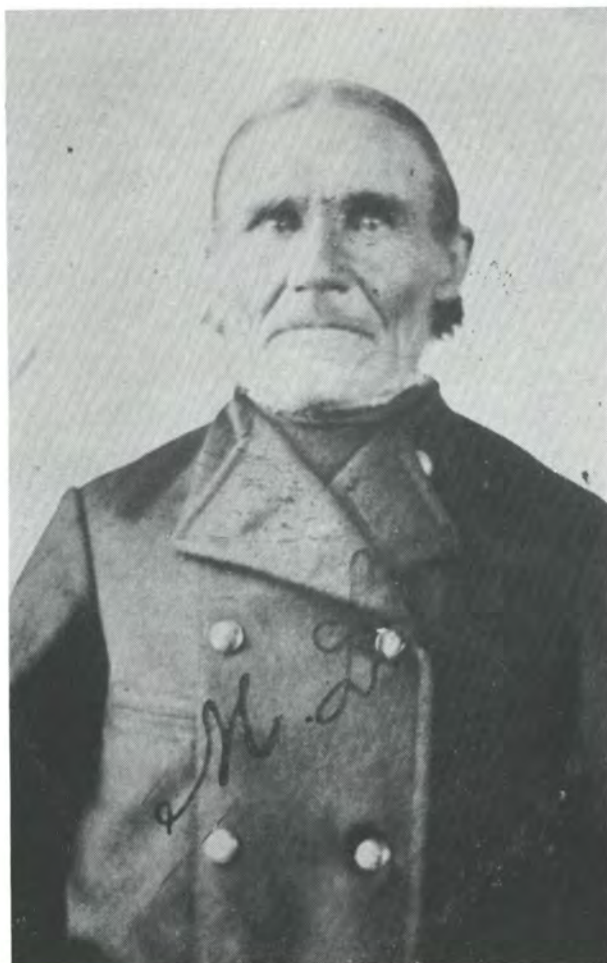
Jouluna 1980

Heini Vilja

Paula Annala

MATTI LAKARI

isokyröläinen valtiopäivämies

Nykyhetken väestö seuraa tarkoin valtiollisia tapahtumia ja tietää tarkalleen maakuntansa viimeaikaiset ja nykyiset edustajat. Mutta kun palataan ajassa taaksepäin, niin jopa tieto tahtoo loppua. Innostuinpa eräänä iltana tutkimaan talonpoikaissäädyn historiaa, ja sieltä löytyi isokyröläinen valtiopäivämies, josta ny-

kyinen sukupolvi tietää vähän. Antakaamme historian kertoa.

Lakari, Matti syntyi vuonna 1816 Ylistarossa. Hänen isänsä oli talollinen, nimeltään Hauta eli Kamariluoma. Mutta kun poika pantiin Vaasan ruotsalaiseen ala-aikeiskouluun, sai hän nimekseen Hällberg. Lujalle

otti, ennenkuin syrjäseudun suomalainen poika kykeni seuraamaan ruotsinkielistä opetusta. Mutta jotakin siitä kuitenkin lienee jäänyt muistiin, koska hän sittemmin nuorukaisena seurasi maanmittausinsinööriä ja saavutti maanmittarin käytännöllisen taidon. Maanmittaustehtäviä hän suoritti sittemmin ikänsä laajassa ympäristössään. Ruotsinkielien perusteellisempi taito tuli opetelluksi vasta täytenä miehenä lukemisen avulla.

Perittyään v. 1839 vaimonsa mukana Lakari-nimisen tilan Isostakyröstä ryhtyi hän sitä viljelemään. Paikkakunnan tavan mukaan hän otti tilansa nimen sukunimekseen. Pitäjän asiat hoidettiin siihen aikaan ruotsin kielellä. Koska Lakari oli paikkakunnalla ainoa syvien rivien mies, jolla oli ruotsin kielen taito, joutuivat enimmäkseen pitäjän luottamustoimet hänelle. Hän oli vaivashoidon esimiehenä, lainajyvästön hoitajana, pitäjänkirjurina ym. toimissa kolmen vuosikymmenen ajan.

1850-luvun lopulla ja seuraavan vuosikymmenen alussa hän toimi hypoteekkiyhdistyksen asiamiehenä paikkakunnalla.

V. 1869 hän perusti maatilalleen kansakoulun, joka oli laatuaan ensimmäinen Isonkyrön seurakunnassa. Kaksi ja puoli vuotta hän piti sitä yllä saamatta muuta korvausta kuin senaikaisen valtionavun, joka oli 600 mk vuodessa. 1870- ja 1880-luvulla hän luennoi ahkerasti yhdessä kauppias J. Kahman kanssa entisessä koulusalissa kansanvalistus- ja raittiusrienoista.

Vuoden 1872 valtiopäivillä hän edusti Ilmajoen tuomiokuntaa ollen säädyt yksityisen valiokunnan jäsen. Matti Lakari kuoli v. 1892. Ehkäpä vanhat muistavat vielä Lakarin, tuon esimerkillisen talopojan, joka aikanaan suoritti suurtyön kotipitäjän henkisellä ja kunnallisella työsaralla. Olisi suotavaa, että ne, joilla tietoja on säilynyt, merkitsisivät asioita paperille ja luovuttaisivat arvokkaat tietonsa joko kotiseutumuseon kokoelmiin tai nuorisoseuran välityksellä Maakuntaliiton arkistoon. A.J. P:ri. Kopiot M.O. Karttusen kirjasta "Kyrönmaan vaiheita", sivut 181, 182, 210:

Kyröläisiä kunnallismiehiä. Vanhempaa ikäpolvea edusti Matti Lakari. Hän oli poikasena yrittänyt koulunkäyntiä Vaasan ruotsalaisessa koulussa, mutta kielivaikeudet olivat liian suuret. Myöhemmin hän maanmittarin apulaisena hankki ruotsinkielen taidon. Kun asiakirjat usein tehtiin ruotsiksi, hänestä tuli niiden taitava laatija. Oikeastaan hän olikin syntyjään ylistarolainen, mutta tuli kotivävyksi Lakariin. Hänestä tuli Isonkyrön huomattavin talonpoikien edustaja yhteisissä asioissa 1850—60-luvuilla. Ennen kunnan syntymistä hän toimi mm. pitäjänkirjurina. Hän oli perustamassa pitäjän ensimmäistä kansakoulua ja lähetti poikansa Jyväskylän seminaariin. V. 1872 hän oli talonpoikaissäädystä valtiopäivämiehenä edustaen Ilmajoen tuomiokuntaa. Senkin jälkeen hän oli monissa yhteisissä asioissa mukana, vaikka ikä alkoi painaa. Kansansivistuskysymykset olivat hänelle myös läheisiä. Hän kuoli 76 vuotiaana 1892.

Isonkyrön ensimmäinen kansakoulu alkoi yksityisenä kouluna Valtaalassa valtiopäivämies Matti Lakarin talossa ja perustamana. Hänen poikansa Juho Lakari toimi siinä opettajana (1869). Pari vuotta myöhemmin koulu kuitenkin lakkasi. Kunnan omistama Ikolan kansakoulu alkoi toimintansa vasta v:n 1875 alussa. Opettajana oli Tuomas Koskinen. Vaikka koulu oli perustettu pääasiassa poikia varten, sinne tuli myös

tyttöjä.

Matti Lakarin äiti oli kotoisin Isonkyrön Kleemolasta ja sieltä kautta hän ainakin polveutuu vanhoista isokyröläisistä ja ylistarolaisista talonpoikaissuvuista suoraa alenevassa polvessa Antti Vaismaasta eli Punkarista, joka oli suurtaalollinen Isossakyrössä. Hänen hartioilleen maisterit Jaakko Laurila ja Eino Kontsas ym. sukututkijat sovittivat romaanisankari Aaroni Perttilän manttelia. Yhdestä Antti Vaismaan pojista tuli Kleemolan isäntä, jonka jälkeläisistä Filip Kleemola, joka oli isäntänä Napuen taistelun aikoihin, poltettiin emäntineen elävältä Jaurilla eräällä kivellä. Venäläiset sotilaat löysivät ilmeisesti heidät. (Maininta elävältä polttamisesta Isonkyrön kirkonkirjoissa). Mutta jälkeläisiä jäi eloon. Matti Lakari polveutuu Filip Kleemolasta neljännessä tai viidennessä polvessa.

Lainaus Maakuntaliiton julkaisusta Kytösavut n:o . Maisteri Eino Kontsas oli kirjoittanut maisteri Jaakko Laurilan tutkimuksista: "Välskärin kertomusten henkilökuvia":

Antti Vaismaan suku oli hyvin elinvoimainen. Maanmittakoon erikoisesti Kleemolan haara, joka vähitellen valtasi useita Kyrön taloja, kuten Orismalan ja Ventälän Laurilat, Paavolan, Palon, Perttilän, Turppalan, Soinin, Asulan ym. Vaismaan-Kontsaan haaralla taasen oli yhteen aikaan hallussaan miltei kaikki Napuen kylän talot.

Kopio insinööri Niilo Tuuran tutkimuksista: Turppalan suku: T.VII: Esaias Jaakonpoika Turppa, Yli-Turppalan isäntä, s. 16. 8. 1828 k. 1. 9. 1862. Vaimo: Susanna Gabrielintytär Hauta, s. 11. 1. 1832, k. 29. 6. 1923. Susannan veli Matti, Lakarin isäntä oli valtiopäivämies, ja aikanaan Kyrön johtomiehiä. Hänen poikansa Juha oli kansakoulunopettaja Oulussa, ja tämän pojista yksi metsähallituksen apulaispäällikkö, toinen Tornion pormestari.

Toinen Matti Lakarin poika oli Vaasassa ammattitaitoinen maalari. Maalari Lakarin poika oli Isojoen nimismies ja pojanpoika Merikarvian nimismies. Isonkyrön Valtaalassa Matti Lakarin sukua jatkaa tyttären pojan Juho Maunukselan jälkeläiset.

Maunukselassa oleva Matti Lakarin sukuhaara sai antaa suurimman uhrin viime sodissamme kuin ehkä mikään toinen isokyröläinen koti: kolme vanhinta poikaansa.

Neiti Martta Lakari kertoi isoisästään: Valtiopäivämies Matti Lakari oli ollut harras körttiläinen. Hän oli aina käyttänyt körttipukua vaatetuksestaan. Ollessaan v. 1872 valtiopäivillä talonpoikaissäädyn edustajana oli talonpoikaissäädyn "keskeinen edustaja" Agathon Meurman yrittänyt taivutella Matti Lakaria käyttämään muodikkaampaa pukua. Ilmeisesti samanlaista kuin senaikaisilla herramiehillä oli tapana pitää. Mutta taivuttelu ei ollut tuottanut tuloksia. Lakari oli käyttänyt edelleen körttipukuaan. Se hänellä oli ollut päällään mm. valokuvassa, joka oli otettu vuoden 1872 valtiopäivien talonpoikaissäädystä.

Hautaluoman tuulimylly Isonkyrön Kotiseutuyhdistyksen museoalueella on valtiopäivämies Matti Lakarin lapsuuden kodista Untamalan kylästä Ylistarosta.

Matti Nummensalon kirjoittama runo "Vanha tuulimylly" kirjassaan "Valittuja runoja", on kirjoitettu Hautaluoman tuulimyllystä. Runon seitsemännestä säkeistöä: "Sen seinään vaari kerran renkaan löi . . .": Vaari on Antti Hauta, Matti Lakarin veli, ja tapahtuma oli kun Hautaluoman talo paloi.

Vanha tuulimylly

*Se tuulimylly seissyt mäellään
on vaarinvaarin lapsuudesta asti,
ja harvoin ränsistyneitä siipiään
se enää liikuttelee verkkaisesti.*

*Se valtatielle katsoo kummeksu in,
kun uusi aika autoillansa ajaa,
ja siinä myhäilee se mykin su in,
kun oudot äänet ympärillä kajaa.*

*Ja kylä komea kohooa
ja ajan tempo ympärillä kiihtyy.
Vain myllyssä on vuotten patinaa
ja romantiikka yksin siellä viihtyy.*

*Se vanha mylly mäeltään
on nähnyt monet katovuodet, tulvakevää t
ja varmaan jauhanut se kivillään
on monet runsaat sekä niukat eväät.*

*Nyt museo ja muisto on se vaan,
kun sähkö t, höyry t hienontavat viljaa.
Vain hevosille joskus joutessaan
saa kauroja se rouskutella hiljaa.*

*Mut vaikkakin se jouten uneksuu,
niin kunniata tehdä sietä is sille:
Se tietä is enemmän kuin moni muu,
jos äänensä se saisi kuuluville.*

*Sen seinään vaari kerran renkaan löi
ja ori uljas siihen kiinni tuoti in,
kun koko talon tuli ahnas söi
ja vanhan myllyn yksin jäädä suoti in.*

*Ja nuoren rengin ruhjoi rattaissaan
se myllyvanhus vahingossa kerta.
On siellä hirsi, jossa — kerrotaan —
voi nähdä täplän mustunutta verta . . .*

*Ja moni nuori ehkä kuiskimaan
on käynyt sydämensä salat sille,
kun vanha tuulimylly suojissaan
on piilopaikan suonut lempiville*

*— — — — —
Se tuulimylly seissyt paikallaan
on vaarinvaarin lapsuudesta asti.
On hiljentynyt vauhti rattaissaan.
— Vain ajan ratas pyörii joutuisasti.*

Erään isokyröläisen kansakoulun historiikissa mainittiin jopa Jussi Lakarin sanoneen, ettei hän haluaisi siitä isänsä koulusta puhua, koska opiskelu siellä oli tuottanut vain "itkuja ja kyöneleitä". Jotain sentapaisesti sanottuna oli ensimmäisen isokyröläisen kansankynttilän arvio ensimmäisestä isokyröläisestä kansakoulusta ja opettamisen tuloksista siellä. Ihan turhaa kainoutta. Kyllä se opiskelu oli ollut oikein "täyttä rautaa". Yksi Lakarin koululainen, opettajan oma serkku Maria Turppa, myöhemmin Mäki-Komsin

emäntä, joka leskeksi jäätyään meni uudelleen naimisiin Monolan kanssa. Monoolan tätinä hän terrorisoi etevämmyydellään monta miespolvea Lauroolassa Turppalan mäellä. Hän osasi Suomen maantiedon niin tarkkaan kuin olisi valmistautunut tietokilpailuun Suomen paikkakunnista. Hän tiesi jopa pitäjien sijainnitkin, missä päin maata ne kukin sijaittivat.

Ei ollut asiaa Monoolan tädin aikana mennä kyselemään, jos lehdessä luki metsäpaloista ym. uutisista, että "mihinäs päin sellaanen pitäjes onkaa?" Kohta sai niin nenällensä, että "ettäkös te tiärä jotka ootta justihi kansakoulun käynyl!"

Myöhemmin on siellä Lakarin vintillä pidetty ilmeisesti kunnan ylläpitämää Valtaalan kansakoulua. Ne koululaiset alkaisivat olla 100 vuotiaita. Tietääkseni ovat siellä koulua käyneet: Herman Perttula, lisäksi Mononen, Maija Kari, Esa Esanpoika Turppa. Koulua on myös sanottu Lakarin kouluksi kai sen vuoksi, kun sitä on pidetty Lakarin vintillä. Opettajana on ollut myös isokyröläisen talon poika Juho Tuura Tuuralasta. Tuura oli syntynyt v. 1864. Hän siirtyi myöhemmin Riihimäelle ja teki siellä pitkän päivätyön rautatieläisten kansakoulunopettajana. Hän kuoli v. 1947.

Mutta se onkin sitten jo eri juttu. Olisipa kiva tietää, onko valtiopäivämies Lakarin ylläpitämän kansakoulun päiväkirjoja säilytettävänä Valtaalan koulun arkistossa, että näkisi ketkä isokyröläiset ovat nauttineet opetusta Isonkyrön ensimmäisessä kansakoulussa v. 1869 eli 111 vuotta sitten.

Neiti Maija Kari kertoi Matti Lakarista pari kaskun tapaista: Siihen aikaan oli Isonkyrön vanhalla kirkolla pidetty monipäiväisiä körttiseuroja. Juhlaravintolaa ei ilmeisesti ollut. Lakari oli tuonut kotiinsa syntymäkylänsä Untamalan tuttavia körttiläisiä syömään monena päivänä ja emännältä lupaa kysymättä. Emäntä Maria Lakari oli lopulta tuskaantunut vieraitten ruokkimiseen, kun oli suuri perhe ja palvelusväki itsellä ruokittavana karjanhoidon lisäksi. Tuvan takan edessä oli ollut korvee täynnä valmista karjansuurusta. Emäntä oli vetänyt korveen kamarin oven eteen. Siellä istui kamari täynnä tummapukuista körttikansaa. Emäntä oli ottanut napolla korveesta karjansuurusta ja "ruiskinut sitä kamarissa olevien päälle kysellen: "Joko kaikki on saanu?" Vieraat olivat syvästi loukkaantuneet näin luvalla sanoen epäkohteliaasta käyttäytymisestä ja menivät kantelemaan tästä Isonkyrön papille. Liekö ollut Lauri Stenbeck tai Forsman. Pappi oli ymmärtänyt emäntää enemmän kuin vieraita. Oli vain sanonut: "Mitäs menette sinne!"

Toinen Karin Maijan kertoma kasku: Matti Lakari oli ollut hajamielinen niinkuin monet muutkin "oppi neet miehet". Kerran hän oli mennyt ostamaan lähikaupasta mustepulloa ja oli tullut takaisin mohlurautojen (vohvelirautojen) kanssa. Mustepullon osto oli unohtunut.

Jouluaattona

*On sulkenut syliinsä hellään
pihapiirin
lumipeite puhtoinen
Ja puitten oksat taipuu
alla painon lumien.*

*Piha äsken niin musta
ja
nyt huokuu valkoista rauhaa
Ja portinpielessä valaisten
tervasoihdut palaa.*

*On joulun helppo löytää
ja saapua pihapiirini
tunnelmaan
Kun ovea hiukan avaan
Joulu pirtiinkin asettuu.*

*Joulu vieraaksi saapuu
ja tuttuna viipyy kyllä
— pimeän ajan yli
Pois Loppiaisena lähtee
— hyvästit heittäin
muistoja jättäin.*

[Linkki](#)

Lumisade

*Lapsuudessa, jolloin
vielä kaikki uutta oli ihan
oli lumisade ensimmäinen
suurin ilo — poikki pihan
paljainpäin juoksimme
kätet ojentuen eteen, ylöspäin!
Lumihiutaleita
hattaroina satoi!
Ilon äänet yhä tänne yltää.*

*Künni hattaroista hapuilimme.
Käsiimme ne suli.
Kasvot märkinä ja hiukset
liimautuen otsaluihin —
Kuka enempi nyt hiutaleita
kähmimahan ehtii.
Taivaan täydeltähän
niitä tuoksinalla tuli . . .
Ja riemun äänet
yhä tänne yltää . . .*

*Lämpöisihin käsiin
hattaraiset suli
Harhaa tavoitimme
innoin, riemukkaina
Ilon vieläkin mä tunnen
virtailevan sormenpäissä
ensilumen sataessa
kaiken alleen kattain
alleen peittäin
Ilon äänet lapsuudesta saakka
yhä tänne yltää.*

[Linkki](#)

Stoori mumman ja paapan matkasta joulumaahan

Se meidän joulumaamme oli ja on Kanaatan British Columbia. Meidän kaikki lapset ovat siellä. Siitä on nyt pian 6 vuotta kun ne meidän tenavat alkasivat kirjoitella että olis jo aika nähdä toisiansa ja sanoovat että parhaiten se käy niin että te tulette katsomaan niin saadaan viettää yhteinen joulu. Oli edellisestä yhteisestä joulunvietosta kulunut 15 vuotta. Tytär oli löytänyt sieltä omansa ja oli kihloos ja sanoi, että tottahan teidän nyt ainuan tyttärennä häihin täytyy tulla, helmikuun lopulla ne aiotaan viettää, että ootta sitten koko talven täällä.

Pojat joita on 2, asuvat Kitimatissa siellä jossa on se suomalainen paperitehdas. Heillä on perheet, vanhemmalla pojalla on Suomesta viety vaimo ja 2 tyttöä, toinen on syntynyt Suomes ja toinen siellä. Nuoremmalla on kanaattalaanen vaimo ja kaksi tytärtä ja yksi poika, joita emme olleet vielä nähneetkään ketään.

Kyllähän siinä funteerattiin kovasti, mutta loppupäätös oli että 11 pv joulukuuta startattiin Seutulankentältä. Tullaus oli melko tarkka, se oli sitä aikaa kun niitä koneita oli alettu kaappailla. Finnairin; taisi olla satapaikkaanen kone, matka alkoi. Göteborgissa parkattiin ottamas matkustajia lisää. Tuntuhan se ilmoissa liitelemisen vähän ihmeelliseltä. Minä en ollu ennen ollutkaan lentämäs, tua kanssaeläjä oli johonku kerran lentänyt. Mutta ei mitään vaikeutta ollut kummallakaan. En muista montako tuntia se kesti Amsterdamiin. Siinä Amsterdamin lentohallin ovella josta menimme sisälle, oli suomalainen tyttö, se kysyi, että kuka tarvitsee tulkkia. Me sanottiin, että me tarvitsemme. Se tyttö sanoi, että hänen täytyy mennä luotamaan yks pelijoukkue toiseen koneeseen, että hän ei nyt jouda, että kyllä te pärjätte. En tiedä mistä se niin arveli, mun mielestä me olimme hyvin avuttomia. Kielitaito oli ihan mitätön. Mutta selvittiin sitä tuurilla Vancouveriin lähtevään koneeseen. Se oli 350 paikkaanen CB:arin kone. Oli kentällä ilkiä räntäsade, mutta pian me olimme pilvien yläpuolella auringos ja ilmoitettiin, että lennetään tuhatta kilometriä tunnissa ja ollaan kymmenen kilometrin korkeudessa. Pianhan sitä alettiin kantaa ruokatarjottimia eteen ja olikin siinä monenlaista pöperöä. Lentoemännät olivat nuoria fiksuja ihmisiä. 2 naista ja kaksi mieltä ja kyllä heiltä homma kävi.

8 tuntia lennettiin yhteen menoon. Siinä oli pieni yökin mutta kun se aikaero on 10 tuntia Suomen ja Vancouverin välillä niin ei sitä oikein tajunnut mikä aika päivästä on. Ne siis ovat 10 tuntia meistä jälessä ajassa. Sitten ilmoitettiin että laskeudutaan Golgariin

kentälle että kaikilla matkustajilla on tullaus ja tämä kone jatkaa Vancouveriin. Suurin osa matkustajista jäi siihen Golgariin, meitä oli muutama kymmen, jotka jatkoimme matkaa. Siitä oli enää 800 km Vancouveriin. Siellä olivat vastassa tytär ja se vävynkokelas.

Mentiin tyttären asunnolle ja olimme viikon Vancouverissa, tytär siis asuu siellä. Se oli työs päivät, mutta vapaa-ajalla katseltiin näthävyyksiä. Ei me kahdestaan mihinkään uskaltanu mennä. Käytiin eläinpuistossakin, sielähän on valtavan suuri sellainen ja siellä on kaikki mahdolliset eläimet ja kaikkia saa maksutta katsella kukaan ei häiritse, ainoastaan siihen osaan akvaariota, jossa ne valaat ovat on pieni maksu.

Sitten pojat alkoivat soitella että tulkaa nyt jo tännekin jotta edes jouluksi pääsettä perille. Se oli pyhäiltä 6 mais kun lähdimme lentämään Kitimatia kohti, se on 600 km se väli Kitimatis ei oo lentokenttää mutta siellä on Terrace niminen kaupunki, josta on 35 km Kitimatiin ja jossa on lentokenttä. Pojat sanoivat, että he ovat vastassa siinä. Se kone oli kai sellainen 100 paikkaanen ja se oli täynnä kaiken väristä kansaa. Siinä oli turbaanipäistä arapia ja hinduja joilla oli se kastimerkki ja kaikenmaalaista.

Vajaan tunnin lennon jälkehen ilmoitettiin että laskeudutaan Terracen kentälle ja alettiin pudottaa korkeutta. Yritettiin muutaman kerran ja lennettiin melko alhaalla, mutta ei voitu laskeutua. Yritettiin katsoa ikkunasta ulos ja alas mutta ei mihinkäänlaista valonkajoa näkynyt maasta, oli niin sakea lumipyry ja pimeys. Niin sitten muutaman turhan yrityksen jälkeen ilmoitettiin että lennetään Prins Rubertiin ja laskeudutaan siellä. Me vähän olima ihimees, jotta mihinkään meitä viädähän. Tua paappa joka joka aina lehedetkin lukoo. Kartta edes oli tilantehen tasalla ja otti siitä edessä olevasta laukusta kartan ja hetihän se siitä sen paikan löyty ja sanoo jotta ei sinne hama matka oo. Minä yritin lentoemännältä kysyä, jotta kuinkas siitä eteenpäin. Ihme kyllä se hoksas mitä mä meinaan ja sanoo jotta on kolmen tunnin bussimatka siitä Prins Rubertista Terraceen, että matkustajat viedään kohteisiin lentokentän bussilla. Satoi lunta yhtä sakeana jotta meidän silmä ei mitään valoa ottanut siltäkään kentältä mutta hienosti tultiin maahan. Siellä oli peini hieno lentohalli ja matkustajia pyydettiin istumaan ja odottamaan ja että ensin viedään lyhempimatkaiset ja sitten pitempimatkaiset. Tuskin olimme päässeet istumahan kun sieltä ofiisista tuli miäs ja ilmotti meidän nimet että meitä pyydetään sinne ofiinkin jotta meidän poika soittaa. Ja hetihän se puhelu tulikin ja

vanhin poika sieltä soitti ja oli vähän hätäännyksis ja luuli jotta mekin oomma, sanoa jotta he koko porukka ovat odottamas Terracen hotellin edes johonka se bussi meidät tuua. Me sanoomma jotta ei meillä mitään hätää oo jotta tuumma kun kerkiämmä. Jotta viäkää lapset kotia ja jääkää toinen pojista odottamaan meitä. 9 aikana meitä lähdettiin viemään. Lunta tuli edelleen taivahan täydeltä hiutaleet olivat niin suuria, jotta ei me sellaisia ennen oo nähäny. Lumi oli märkää ja se paakkuuntui auton alle että kuului paha ääni auton alta. Joissakin paikoin oli aurattu mutta kun se on suuremmaksi osaksi metsätaivalta ja oli pitkälti niin melkein se umpihankea oli. Mutta hyvin edettiin ja 12 aikana oltiin sen hotellin edes mihinä meitä odotettiin.

Siinä he olivat kaikki 9 henkeä. Voitte kuvitella että se oli meille h-hetki. Lähdettiin poikain autoilla Kitimatia kohden. Mentiin vanhemman pojan asunnolle ensin kaikin. Eihän se uni sinä yänä tullut.

Pojat olivat pahoillaan kun eivät hoksannehet meitä informoida että voi niinkin käydä ettei kone pääse Terracen kentälle. Mutta sanoivat, että kun siihen tulee ja lähtee monta konetta vuorokaudessa ja vain joskus sattuu tällainen tapaus, eikä he arvanneet että nyt just sattuu. Se on pieni kenttä vuorten välis ja tällaisella ilmalla tutkan avulla laskeudutaan ja siinä oli ollut joku teknillinen juttu ettei se nyt onnistunut. Kyllä ne lentäjät siellä työnsä osaavat eikä ole kuulemma koskaan haaveria siellä sattunut, mutta he ovat vastuussa ihmishengistä etteivät riskeeraa silloin kun näyttää mahdottomalta. Kun me nyt parivuotta sitten tultiin samalle kentälle ja nähtiin se päivällä niin tuli mieleen että tarkkana täytyy olla jos se päivälläkin onnistuu.

Niin se joulu alkas tulla, tytär sulhasineen tuli myös yhteistä joulua viettämään ja niin meitä oli jo 13 henkinen perhe. Olihan se meille ikimuistettava jolu.

Niin se alkoi arki sitten sielläkin, asuimme pari kuukautta nuoremman pojan tykönä kun hänellä oli sisustus puolimoos omakotitalossaan ja paapalle oli siinä työmaa ja pojanpoika 3 vuotias oli ahkera apulainen ja oppii suomeakin melkolailla siinä ajassa. Toisen pojan talo oli lähellä siinä että oltiin päivittäises kanssakäymises.

Minä sen kun olin, leivoin suomalaista pullaa ja tein siirappikakkuja ja joskus aina suomalaista ruokaa kun halusivat. Miniät passasivat jottahan, mutta kannattikin kun tällaiset säynyt erinomaiset appivanhem-

mat saivat vieraakseen. Se kanaattalaanen miniä ei suomea paljon osannut mutta ymmärsi enempi. Ehkä se oliskin monasti hyvä miniä-anoppi suhde pidemmän päällekin, jottei niin kaikkia sanoja ymmärrettäisikään.

Se Kitimat on se kaupunki johon suomalaiset perustivat paperitehtaan. Se kai ensin oli kanaattalaasten kans yhteinen, mutta sitten suomalaiset tehtaast ostivat sen että se on nyt heidän. Suomalaisia työntekijöitä ei siinä monta kymmentä ole. Päälystö kait on suomalaista. Siellä asuu 60 suomalaista perhettä mutta eivät heistäkään kaikki työssäkäyvät ole tehtaan palvelukses. Meidän vanhin poika on laivaukses siinä.

Sitten vielä on alumiinitehdas, se työllistää 2500 henkeä paperitehdas työllistää 1500 henkeä. Siellä kaikkiaan asuu 14000 henkeä. Se on tyyppillinen British Columbian kaupunki, siellä perustetaan kaupunki sellaisiin paikkoihin, jossa on luonnonrikkauksia. Kitimatissakin on kaikki palvelupaikat ja hyvinvarustetut kaupat ja on hyvä sairaala, 9 lääkäriä ja useita hammaslääkäriä ja on kymmenkunta kirkkoa, kaikki eri seurakuntain muun muassa täysin toimiva mormoonikirkko. Siellä sataa paljon talvella useammin lunta, intiaanit ovat nimittäneet sen Lumilaaksoksi. Pakkasta ei kovin paljon oo taisi -15° korkein meidän aikana. Siellä asuu parikymmentä eri kansallisuutta. Rotuerottelija ei ole. Kyllä siellä Hindunaisetkin ajelivat hienoilla dollarihymyillä ja kaikilla on kuulemma samat oikeudet.

Mikä meidän mieliin erikoisesti painui oli se, kun siihen meidän makuuhuoneeseen parvekkeelle näkyi kolmen koulun lippusalot ja joka aamu kun koulua oli 8 aikaan kun koulu alkoi nousi kaikkiihin salkoihin se Vaahteralehti lippu ja oppilaat kokoontuivat sen ympärille, se on tapa jokaisessa British Columbian koulussa. Ehkä sekin osaltaan soluttaa erikansallisuuksia yhteen. Ensimmäisen polven siirtolainen olipa hän mistä maasta hyvänsä ei juurru vieraaseen, mutta toisen polven siirtolaiselle se on oma maa ja oma lippu.

Niinhän se talvi kului. Alkas olla helmikuun loppupuoli ja alettiin varustaa lähtöä Vancouveriin, tyttären häät olivat 28 pv. Vanhimman pojan perheen kanssa lähdettiin heillä oli iso auto jossa oli hyvä matkustaa. Se on 1500 km maitse se matka Kitimatista Vancouveriin. Matkan alkupää on tasaista maastoa. Tie on hyvää asfalttia koko matkan. Tienvarsilla laiturilla oli isoja lihakarjalaumoja, jotka ovat ulkona vuodet läpeensä. Oli isoja heinäkasvoja, joista saivat syödä ja latoja joissa voi maata, mutta kyllä ne siinä hangen

päällä vain makasivat. Siellä oli kyllä jo aikatavalla kevättä että lunta oli vain vähän enää.

Usein sieltä metsän keskeltä ilmestyi pieni kaupunki, ne ovat siistiä kaikilla mukavuuksilla varustettuja paikkoja. Jokaisessa on useita hotelleja ja varsinkin motelleja. Ensimmäisenä päivänä ajettiin 800 kilometriä ja yövyttiin motellissa. Siinä oli keittiö varustettuna keittovälineillä, olohuone jossa oli televisio ja puhelin sekä makuuhuoneita + kylpyhuone. Aamulla varhain lähdettiin taas matkaan. Loppuosa siis tämä 700 km kulkee jylhän kauniitten Kalliovuorten läpi eikä ole ihan vaaraton. Sieltä korkealta saattaa lähteä lumivyöry joka tuo kivenlohkareita muassaan ja on sattunut että on ihmishenkiä mennyt niissä. On siinä ollut työ ennenkö se tie on saatu, siellä on sellaisiakin paikkoja että on kahden puolen niin korkeat vuoret että kun yritti autonikkunasta katsoa, vain vähän taivasta häämötti, on useita tunneleita. Se on kyllä hieno matka. Useissa paikoissa näkyy syvällä rotkossa virtaavan se iso Freeser-joki. Joissakin rinteillä näkyi kaksikin junaa melkein rinnakkain kulkevan vaarallisen näköisistä paikoista. Mitä lähemmäs Vancouveria tultiin sitä keväisemmäksi näkymät muuttui. Vancouverissa oli lehti puis ja kukat kukkii, oli ihana ilma.

Häät olivat pienet perhekeskeiset, hääateria syötiin niin fiinis ravintolas jotta tuskin mä ainakaan Suomes olisin uskaltanut sellaiseen mennäkkään.

Sitten huomisin kierreltiin kaupoissa. Siellä on yksi aivan suomalainen kauppa. Sen omistaa Kokkolasta kotoisin oleva perhe. Poika osti sieltä auton perän täyteen suomalaista tavaraa. Muun muassa suomalaisen sähkökiukaan saunaansa ja saunakiuluja. Kauppias kysyi että mistäpäin Suomea me olemme ja kun kuuli että Isostakyröstä ollaan, sanoi että äsieltä tuli hänelle 200 saunakiulua ja ne olivat niin huonoja että hän palautti ne, että hänellä on Torontos alihankkija että se ne asiat hoiti. Sanoi että se oli "Kyrön puu" niminen firma joka niitä markkinoi. Mehän samoimme että ei meillä ole olemaskaan sellaista tehdasta eikä meiltä varmasti sellaista ala-arvoista tavaraa mailmalle lähetettäisikkään. Se kauppias sanoi että onhan vielä se toinenkin Kyrö. Me koko meidän äänekkähän perheen voimalla todistimme että Vähässäkyrössä ei liioin ole sellaista firmaa. Eivätkä ne sellaista ala-arvoista tavaraa liioin tee. Se kauppias sanoi että no onhan Suomes sellainen pitäjä joka on vain Kyrö jospa

ne ovat sieltä. Tottahan me tiesimme että sellainen pitäjä on mutta ei me siihen tietty mitään sanoa, ovatko ne kiulut siellä tehty. Se kauppias sanoi, että hänellä on yksi kiulu tuala, että jätti sen, en tiedä miksi? Poika sanoi että haje se tänne että hän ostaa sen kyröläisten mainetta pilaamasta, kauppias haki sen ja kyllä sen minäkin huomasin, olenhan minä nähnyt puuastioita tehtävänkin että vikaa on. Meidän miähethän eivät siinä muuta nähneetkään kuin vikoja. Kyllä se oli vyötetty puuvanteilla ja aika siistin näkönen mutta kun siinä alapääs oli puolamen läpäiseviä rakoja ja mikä tyylivirhe, siinä klapaji fannerista tehty pohja. Se kauppias muistaakseni antoi sen kaupantekijäistä pojalle. Ne kiulut mitä se osti sieltä, en muista kenen nimellä ne oli markkinoitu olivat ihan hyviä. Vähäkyröläisten puolesta mä ainakin olisin vieläkin paremmin uskaltanu taata. Nehän ovat kait jo satoja vuosia tehneet ja myyneet käsitöitään. Ja eivät kai he niin hyvin pärjäisi jos huonoa tavaraa tekisivät. Isokyröläisten taidoistahan ainakaan suuremmas määräs ei ole niin pitkälti näyttöä, mutta hyvinhän täällä ovat menestyneet sekä isokyröläisten että ulkoseurakunnista tuodut yritykset. Ja oomma me nyt senverran komeetakin jottei me huonoa tavaraa ulos lähetä. Samalla kertaa sinne kauppaan tuli Amerikan puolelta yksi perhe, ostivat valtavasti suomalaista tavaraa ja se misis mainitsi että kun he jonkun edellä kävivät ostoksilla siinä kauppas saivat he huonoja makeisia, että ne maailman parhaat Fazerin lakkaliköörikonfetit olivat muuten hyviä mutta se neste oli kuivunut sisältä. Kauppias sanoi että niistä on tullut paljon palautetta hänelle ja lupasi hinnan takaisin mutta he sopivat sen asian niin että he saivat uuden pakkauksen samoja makeisia. Kyllä ne ihan syötäviä oli, meidänkin tenavat ostivat niitä alennetulla hinnalla. Ne olivat sellaisia 1 kilon laatikoita.

Mutta oli meillä paljon ylpeyden aihetta suomalaisien tuotteiden puolesta. Sieläkin kun on sellaisia isoja tavarataloja, joista saa mitä vain, niin oli siellä keskeisillä paikoilla suomalaista taidelasia, suomalaisia laatuhuonekaluja, oli Askoa ja taisi olla Iskuakin ja monenlaista tavaraa joka todella oli laatu tavaraa. Ja olimme sellaiseskin liikkees, jossa oli vain Pohjoismaista tavaraa, suomalaista marimekkokangastakin oli kymmeniä soorttia ja valmiita marimekkotuotteita oli ainakin yhtäpaljon kun olen täällä niitä myyvissä liikkeissä nähnyt ja monta muuta tuotetta. Hinnat olivat kaksinkertaiset Suomen hintoihin verrattuna. Mutta kyllä ulkomaille ei huonoa kannata viedäkkään ja yleensä täältä varmasti hyvää viedäänkin.

Olimme pari viikkoa vielä sen uuden parin uudessa kodissa ja sitten olikin kotinlähdon aika. Hyvä oli kotiin tulla mutta vaikeaa oli lähtö. Sinne jäivät kaikki, läheiset, rakkaat . . .

a.

Rintamaveteraanille!

Olet kovia kokenut, Suomen mies.
"Siellä jossain" elit nuoruutes päivät.
Sun harteilles laskettiin raskas ies.
Ilot nuoruuden pois Sulta jäivät.

Oli Usko, Koti ja Isänmaa,
sanat tuttuja silloin Sulle.
Mikä kallista on, sitä puolustaa.
Rauha taata rakastetulle.

Sen eestä Sun tiesi taistoihin vei.
Vei kärsimyksiin ja vaivaan.
Moni veljesi koskaan palannut ei.
Moni kantaa saa ruumihiin raihnaan.

On hopeaa kulmilles ehtinyt.
Ovat huolet leimansa lyöneet.
Elos taakkaa moni ei aavista nyt.
Ovat rauhan leipää he syöneet.

Et Sä kiitosta pyydä, rintamamies.
Vain turvatun elämän ehtoon.
Pian kuljettu loppuun on viimeinen ties,
Sinut kätketty-hiljaiseen Lehtoon!

Taiston kentillä Sulle, rintamamies
luja veljes-yhteys syntyi.
Läpi tuulen ja tulen kulki Sun ties
kunnes myrsky rauhaksi tyyntyi!

Tässä hetkessä kiitän Sua, rintamamies!
Niin paljon Sä annoit meille!
Ja pyydän: Olkoon siunattu ties,
tyyntä, rauhaa Sun elosi teille!

K.J.MIELTY:

KIRKKOPOLKUJA

KYRÖN KIRKOLLE

ISONKYRÖNHISTORIA on samalla koko maakunnan historia. Maakuntaliiton toiminnanjohtaja Teuvo Lagerstedt on sanonut: "On turha tutkia Etelä-Pohjanmaan historiaa ennen kun Isonkyrön historia on perusteellisesti tutkittu. Sillä koko maakunnan historiallisen ajan alkujuuret ovat löydettävissä Isostakyröstä."

Paljon tapahtumia on jo historian kirjoihin talletettu, mutta suuri määrä tärkeitä asioita elää vain muistitiedon varassa.

Muistitiedon kulku on tänä päivänä lähes katkennut ja paljon arvokasta tietoa on jo kokonaan päässyt unohtumaan. Isonkyrön vanhaan kirkkoon liittyy loputon määrä erilaisia kansantarinoita, joista kirkkopolkujen reittiselostukset ovat antamassa lisävalaistusta paitsi itse kirkkoon kohdistuvana, myös koko maakunnan asutushistoriaan liittyvänä.

TOHNIN KIRKKOTIE on Kyrön kirkolle johtavista kulkureiteistä kuuluisin. Perimätieto kertoo jo Tohnin äijän sitä pitkin taivaltaneen asuinpaikaltaan Töysän Tohnin mäeltä Kyrön kirkkoa rakentamaan. Matkallaan hänellä oli tapana levähtää ja syödä eväitään R a i k k a n Simsiönvuorella, istuen nimikkokivellään, "Tohnin äijän istuuskivellä". Erään kerran, situessaan ja aterioidessaan Simisöllä ja ihaillessaan eteensä avautuvaa mahtavaa lakeutta, hän lausui tunnetut sanansa: "Kylläpäs' täss' on Lapuaa". Siitä lähtien aluetta alettiin kutsumaan L a p u a k s i. Isonkyrön vanhan kirkon länsipään pyöröikkunan pieleen muuratun kiven, kerrotaan Tohnin äijän kan-

taneen Simsiönvuorelta kolmesta hamp puhurstista tehdyssä säkissä. Tästä on saanut ainoa, vielä alkupe- räisessä asussaan oleva pyöröikkuna nimensä: "Tohnin ikkuna".

Vaikka kansantarinoiden todenperäisyys usein asetetaan kyseenalaiseksi. Varmuudella voidaan sanoa, että T o h n i n k i r k k o t i e on vanhin yhdyssi- de L a p u a n j o k i l a a k s o s t a Kyrön kirkolle. Kyrön kappalaisen, Kosti Kalkkeen saaman perimätiedon mukaan, polku olisi lähtenyt aina Ä h t ä r i s t ä asti ja yhtynyt Tohnin kirkkotiehen T ö y s ä n Ponninjärven länsirannalla. Ista Pollarin kertoman mukaan, Kyrön kirkon eteläpäädyssä kuori-ikkunan vieressä oleva kivi, johon on hakattu perustamisvuosi 1304, olisi tuotu Ähtäristä saakka. Ponninjärven itärannalla on Huutoniemi, joka olisi saanut nimensä siitä, että Ähtäristä ja m u u a l t a i d ä n s u u n n a l t a tulevat kulkijat siinä huutelivat venettä. Vastapäisellä rannalla sijaisi Ojanperä niminen torppa, jossa asuva kalastaja soui veneellään kulkijat järven yli. Järveltä polku jatkui Tohninmäen suuntaan, ensin Kullanottankallioille, josta Vuorinevan portaita Kuljunsaloon-Pollarille-Oijiusvuorelle-Virtalaan-Leppälään ja pitkin jokivartta Lapualle, missä ylitettiin joki Huhdankosken kohdalla. Siitä oikeistiin Lapuan- ja Nurmonjoen yhtymäkohdasta suoraan Simsiönvuorelle, josta laskeuduttiin alas Kyrönjoelle. Täällä kuljettiin sitten joen pohjoisrantaan hieman Kyrön kirkon alapuolelle Hevonkoskel- le, jossa Välmän talon kohdalla kahlattiin joen yli kir-

kon puolelle. Vanha joen ylityspaikka on myös taiteilija Hellin Rinta-Knuuttilan talon kohdalla, jossa veneellä soudettiin kulkijat joen yli. Siitä muistona paikka on saanut nimensä: Soutajainen.

JURVALAISTEN KIRKKOPOLKU on lähtenyt Jurvanjärven rannasta, jossa sijaitsivat Jurvan kolme kantataloa, Hiipakka, Peura ja Niemi. Vielä nykyäänkin löytää polun alun Koskimäen kylän Palmäen luota metsän reunasta. Siitä polku jatkuu **Kivikirkonmäelle**, joka nimenä jo antaa viitteen siitä, mikä on polun määränpää. Tästä polku jatkuu Isokankaalle ja kangastietä pitkin Hautanevan laitaa. Nimi viittaisi siihen, että nevalle olisi ollut, joko väliaikainen tai oikea Kyrön kirkkoherran siunaama hautausmaa, joita polun varrella nimistöä päätellen on ollut useita muitakin. Hautanevalta polku jatkuu Mäntykankaan ja Särkikankaan kautta Särkisille, josta polku haaraantuu kahteen suuntaan. Oikeanpuoleinen suuntautuu Siltakorven ja Raatoharjun kautta Soffakallioille, joka nimensä puolesta viittaa kulkijain lepopaikkaan. Raatoharju ja Soffakallionnevalle oleva hautainmaa, viittaavat maallisen taivalluksensa päättäneiden lepopaikkoihin. Pikku Ruohosaaren jälkeen lakkaa polku kartalla näkymästä, mutta on varmaankin jatkunut Klapurinnevan halki Sutikankankaalle, jossa polku jälleen näkyy, jatkuen Sutikannevan halki Uudenhaudanmaalle ja siitä Vasikkalakson kautta Jokiperään. Jokiperästä matka jatkui Kempinnevan halki Orisbergiin, jossa polku yhtyy nykyiseen maantiheen. Tämä kulkureitti selitys on säilynyt Jurvan Hiipakan talossa isältä pojalle siirrettynä aina 1500-luvulta asti. Tietoa voidaan pitää luotettavana, koska siihen liittyy ehto, että tiedon jatkajaa on vannotettu kertomaan kaikki tarkasti sellaisenaan, siihen mitään lisäämättä tai siitä mitään pois jättämättä. Tietoon liittyy myös mielenkiintoista asutushistoriallista tietoutta, josta Jalo Hiipakka kertoi tämän kirjoittajalle seuraavaa.

Vuonna 1563 perusti Kyröläinen Sipi Matinpoika Hidbacke Jurvanjärven rannalle Hiipakan talon. Talon perustajan kuoltua, kantoivat hänen seitsemän poikaansa isävainajansa, itse valmistamallaan "vittapaa-reilla" edellä selostettua polkua myöten Kyrön kirkkomaahan.

Isossakyrössä säilyneen muistitiedon mukaan, mainitaan Konnonperän tietä Jurvalaisten kirkkotieksi. Tämä polku haaraantuu Jurvan Särkisiltä kulkemaan Kuuttonevan ja Levanevan välistä kangasta pitkin Untamonloukolle ja siitä edelleen Jokikylään. Jokikylästä matka jatkui Konnonperän tietä pitkin Kankaanmäelle ja siitä nykyisinkin käytössä olevaa Napuen latvatietä Pitkäharjun-Kriikkolanmäen-Oinoonmäen kautta tien haaraan, josta kuljettiin joko oikeanpuoleista tietä Napuen kylän tai vasemmanpuoleista tietä Taipaleen kylän kautta kirkolle. Samaa tietä pitkin Napuen kylä-

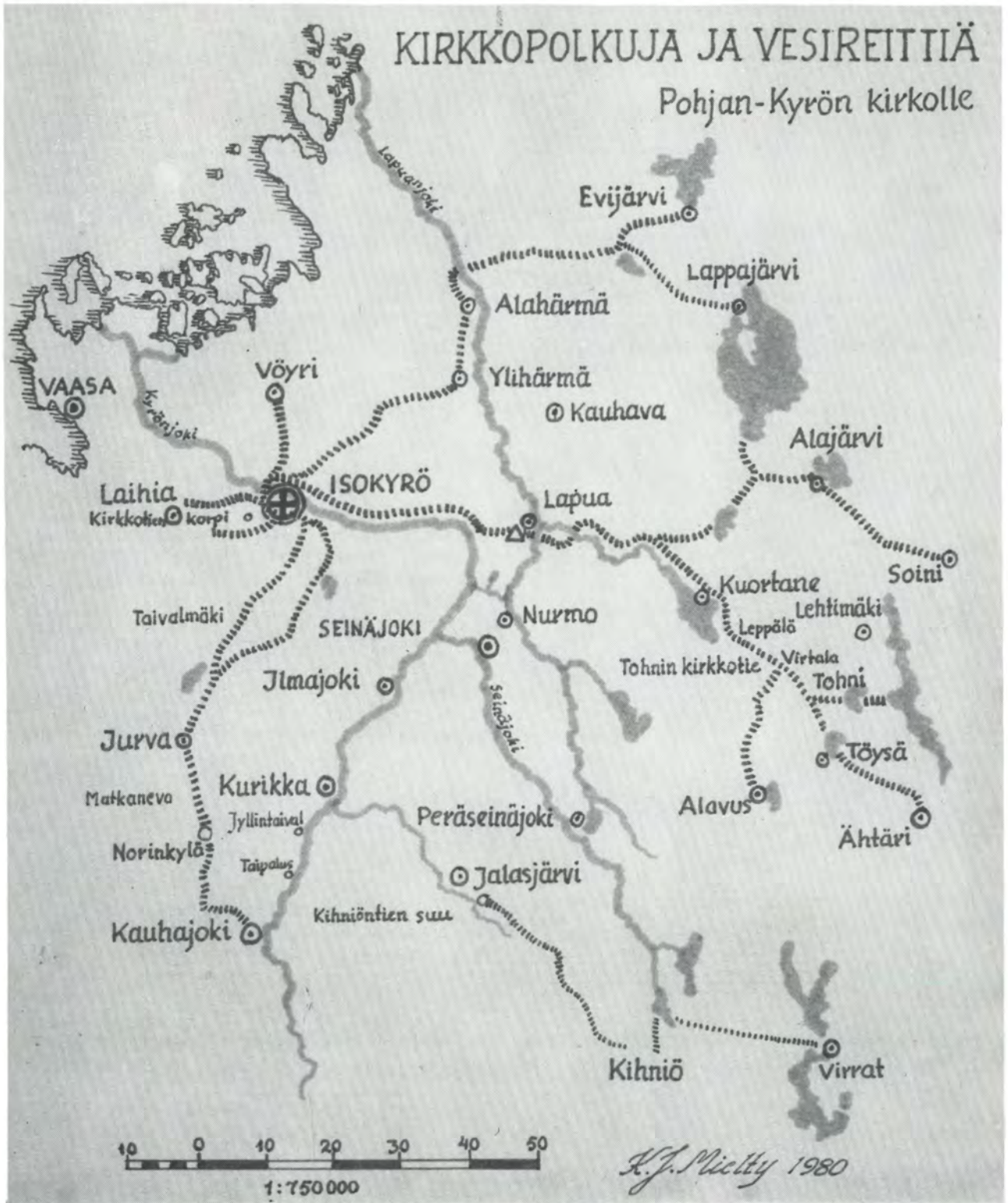
läinen Yrjö Tuomaanpoika kulki 1500-luvun lopulla, perustaessaan Jokikylään, Laihianjoen varteen Jokelan eli Keskikievarin talon. Myös Pikku Ruohosaaresta haarautuu polku kulkemaan Untamonloukon kautta tälle suunnalle.

LAIHIALAISTEN KIRKKOPOLKUJEN reittiselostukset perustuvat pääosiltaan aktiivisten muinaisasiain harrastajatutkijoiden, Paavo Alkion ja Eino Riskun keräämien muistitietojen pohjalle sekä omiin selvityksiini. Osan poluista olen jo pa itse taivaltanut.

Laihian Perälän kylässä on elänyt muistitieto, jonka mukaan kirkkopolku lähti sieltä kahtena haarana, toinen Luomalan kohdalla ja toinen Virkalanmäeltä, suuntautuen Palaneellemäelle, jossa polut yhtyivät. Tästä polku jatkui Puukkosaarelle, jonka eteläosassa on Kirkkotienhaka ja polun kulkusuunnasta säilyneen, muistitietoon liittyvän selityksen mukaan, Kirkkotienvierennmäki, jota kautta polku jatkui Kärmesmäen luo. Näin saavuttiin Laihian ja Vähänkyrön kuntien nykyisellä rajalla olevaan metsikköön, jonka nimenä oli Paskoosaari. Nykykartalla paikan nimenä on Vitsämäki, josta polku muuttuu kärryiksi, jatkuen Höysälänlakian halki Höysälänmäen ja Aittomäen kautta Kyrönjoen muinaiselle rantatielle ja sitä pitkin Kyrön kirkolle.

Laihian keskikunnalta on myös polku lähtenyt kahtena haarana. Käyppälänmäeltä polku suuntautui Proinloukolle, johon vanhan perimätiedon mukaan olisivat Naantalin luostarin aarteet kätkeytyneinä. Sieltä polku jatkui merkkikiven luoteispuolelta Sydännevan laitaa, jossa yhtyi Jakkulasta Lapinmäeltä Isokankaan kautta tulevan polun kanssa. Tästä polku jatkui Haarinnevan ja Rapparämäkän kautta luhtasensarkojen läpi Katajakorpeen, jossa yhtyi **Torstila**sta tulevan tien kanssa. Torstilan tien varressa sijaitsee Hahtikivi, jonka suojassa kerrotaan Armfeltin yöpyneen pakomatallaan Napuen taistelulentältä. Edellä selostettu kulkureitti on sitkeästi säilynyt Laihialaisten muistitiedoissa, mutta sen jatkumisesta Kyrön puolella on jo useitakin versioita. Yleisimmin mainitaan polun laskeutuneen Katajakorven harjulta alas, sitten halki Allistenmaan, ja Luhtakallion-Sepänsaaren-Kalliosaaren-Jolkansaaren-Muikansaaren kautta suoraan halki Tervanevan Karhusaareen, josta polku jatkui Salomäen-Väkkärinmäen kautta Kyrönjoen rantatielle Komsilan talon kohdalla. Tätä oikopolkua ei tietenkään ole voitu käyttää pahimpien kelirikkojen aikoihin. Vaan matkaa on Katajakorvesta pitänyt jatkua vielä lähes viisi kilometriä itään päin ja Naarajoen harjulta on laskeuduttu vasta Ristimäen talon kohdalla ja kirkolle on taivallettu nykyistä Naarajoki-Ventelä tietä pitkin. Tätä reittiä lienee myös Armfelt pakomatallaan käyttänyt, koska hänen mainitaan poikenneen

Tuomaanmäelle ja siellä hän olisi poistanut erään sotilaansa säärestä kiväärin luodin. Tarina kertoo Armfeltin ratsastaneen vanhaa kirkkotietä Naarajoen torpalle, jossa sokea isäntä oli tiennyt häntä odottaa ja käsenyt laittaa roihupalkeita takkaan ja ruokaa pöytään. Naarajoen torpelta Armfelt ratsasti Matomäen talvitietä pitkin Jakkulaan.

Naarajoen harjun poikki kulkee vielä nytkin useita vahvoja polkuja, jotka ovat varmaankin olleet etelän suunnasta Laihialta tulleiden käyttämiä polkuja. Ne yhtyvät joko Tervanevan halki kulkevaan polkuun tai Naarajoki-Ventelä tiehen. Jokikylästä ja Jokiperästä lähtien ovat polut samoja Jurvalaisten kanssa.

Vöyriiltä tiedetään kirkkopolun kulkeneen suo-

raan metsän halki Kyrön kirkolle. Härmostä, Kauhavalta ja Evijärveltä en ole ainakaan tähän mennessä löytänyt muistitietoa Kyrön kirkolle johtavista poluista. Härmässä kyllä kerrotaan eräästä kirkkopolusta, mutta se on myöhemmältä ajalta ja johtaa Lapuan kirkolle. Evijärvi taas osittain kuului Pietarsaaren valtapiiriin. Lappajärveltä, Alajärveltä ja Soimesta tuleva polku on yhtynyt Tohnin kirkkotiehen Kuortaneen ja Lapuan välillä. Tie on sama, jota kyröläiset käyttivät pitkillä kalastus- ja eränkäyntimatkoillaan.

MATKAT VESIREITTIÄ MYÖTEN ovat alkukantaisissa oloissa olleet täysin luonnollisia. Vesireittejä tiedetään varhaisella keskiajalla kuljetun jopa Satakunnasta saakka. Parkanonreittiä myöten nousi inylösvedenjakajalle ja sen latvajärviltä lyhyiden maataipaleiden poikki viuhkamaisesti levittäytyville Kyrönjoen alkuhaaroille. Siirtyminen Kyrönjoen vesistöön on ollut mahdollista myös Seinäjokea ja sen läntistä alkuhaaraa, Kihniönjokea pitkin. Vielä 1600-luvulla tiedetään, että Seinäjoelta asti kuljettiin jokiveneillä aina Vaasaan saakka. Myös Nurmonjoesta on ollut vesiyhteys Kyrönjokeen kohdassa, jossa jokien pääuomat ovat vain kuuden kilometrin etäisyydellä toisistaan. Jokilaaksojen runsas matkanimistö osoittaa, että niitä on jo varhain käytetty matkan taivallukseen. Tyypillistä matkanimistöä ovat Jalasjärven Hirvijoen Taipalus ja Taipale sekä Taivalvuori, Taivaloja, Taivalmäki, Taivalkoski, Taivalmaa sekä Kihniöntiensuu, mikä osoittaa Kihniöläisten kulkeneen Jalasjärven kautta. Taivaltamista todistavat myös Kauhajoen Lohiluoman Taipalus sekä Kurikan Jyllintaival. Peräseinäjoella lähellä Kihniön taloa näytetään jälkiä "Kihniän kirkkoportaista". Peräseinäjokisten kaukomatkoihin viittaavat myös nimet Sammatintaival, Lepokallio, Venesvalkamanneva ja Venesmäki. Tarinain mukaan Kihniän talo kuului ensin Karkun kirkkoon, mutta myöhemmin kihniöläiset suuntasivat kulkunsa myötävirtaan Kyrön kirkolle. Tästä muistona Seinäjoessa on ollut Kihniänkivi, johon kerran kevättulvien aikana olisi Kihniän ruumislautta hajonnut, kun ruumista oltiin Kyröön viemässä.

ILMAJOELTA kuljettiin Kyrön kirkkoon suurilla emäpuuttomilla kirkkoveneillä. Matka oli osittain vaikea ja vaarallinenkin. Väli Ilmajoelta Kitinjoelle oli helppoa ja tasaista, sillä tällä välillä Kyrönjokilaakso on vanhaa Litorinameren pohjaa, johon vesi on huuhtonut ylänköjen hienommat maalajit. Kyrönjoki virtaa täällä todella tasaisen rauhallisesti suunnassa etelästä pohjoiseen. Vasta Kitinjoen seudun ohitettuaan, kääntyy Kyrönjoen uoma idästä länteen ja alkaavat vaaralliset kosket. Kun ilmajokiset palasivat kirkolta ja pääsivät onnellisesti koskipaikkojen ohi, pitivät he paikalla lepo- ja kiitoshetken. Tästä kerrotaan kylän saaneen nimensä Kiitinoja, Kitinoja.

Perimätiedon mukaan on Ylistaron Kylänpään Uhrikoski vaatinut monia uhria. Koskessa on ollut aivan veden pinnan alapuolella näkymättömissä Uhrikallio, joka myöhemmin on ampumalla hävitetty. Ilmajoella kerrotaan eräästä onnettomuudesta Uhrikoskessa, kun Kyrön kirkkoon matkalla olleet viikkipari seuruei-

neen olivat törmänneet veneellään Uhrikallioon, jolloin vene kaatui ja koko hääjoukko hukkui.

Mainitsemaattakin on selvää, että naapuripitäjistä Ylistarosta ja Vähästä Kyröstä on Kyrön kirkolle kuljettu pitkin Kyrönjokea suurilla veneillä. Tänne nousivat myös hansakauppiaat proomuillaan viimeistään 1300-luvulla silloisen Etelä-Pohjanmaan asutuksen keskukseen ja jäivät tänne vähitellen asumaankin. Jokiliikennettä on tapahtunut vielä hyvin myöhäänkin, josta on jo asiakirjallistakin tietoa olemassa. Vahinko vain, ettei täällä ole säilynyt ainoatakaan kirkkovenettä, jollaisia useilla Suomen vanhoilla kirkkoilla on nähtävänä.

Kyrön kirkkoon johtavien vesireittien varsilta, lienevät joko väliaikaisia tai pysyviä hautausmaita olleet ainakin Seinäjoen Ruumissaari (nykyinen Ruissaari) ja samoin Seinäjoen varrella Honkakylässä sijaitseva Raatomäki (nykyisin Rajamäki). Virroilta saakka kerrotaan ruumiita Kyrön kirkkomaahan tuodun, mutta siellä on myös, Leppäsen vainioilla oikein vihitty hautausmaa. Kyrön kirkon aikuinen lienee myös Alavuden Tusan saaren rukoushuone ja hautausmaa, johon Salomoni Tusan kertoman mukaan olisi haudattu 72 vainajaa. Alavuden Tusan ja hänen vävynsä Pänkälän sanotaan olleen ahkeria kirkossa kävijöitä. Pänkälässä on säilytetty hyvin myöhään vanhaa leiliä, jota ennen Kyrön kirkkomatkoilla oli käytetty. Myös Olkkosen Riika Alavuden Sapsalammilta oli ahkera kirkossa kävijä. Hänen kerrotaan, kuten Töysäläisen Tohnin äijän, kantaneen Simsiöltä kiven Kyrön kirkolle.

Edellä selostettujen kirkkopolkujen ja vesireittien taivaltajien kohde, Kyrön entisen suurpitäjän jyrävä harmaakivinen kirkko, kohoaa mahtavana Kyrönjoen eteläisellä rannalla, ikäänkuin ikuisuuden vertauskuvana. Vuonna 1304 rakennettu kirkko on ollut useiden viime vuosien aikana perusteellisten korjaustöiden kohteena. Kunnostus on edennyt niin pitkälle, että Piispa Yrjö Sariolan toivomuksesta sen kirkkokäyttöön vihkiminen voidaan suorittaa tulevan kesän lopulla. Silloin tulee kuluneeksi 104 vuoden ajanjakso siitä, kun Kyrön vanha kirkko tuomiosunnuntaina 1877 siunattiin ja hyvästijätettiin historiallisten muistojen joukkoon.

LÄHTEET:

Väinö Voionmaa, E-P:n asutuksen alkuperästä, Historiallinen arkisto XLII
 Kosti Kalke, Historiallisia muistoja Isostakyröstä.
 K. Kalke, Pohjan Kyrön kirkko.
 Armas Luukko, E-P:n historia, I—II.
 Armas Luukko, Laihan historia II.
 Y.S. Koskimies, Jurvan Seurakunnan Historia.
 E-P:n maakuntaliiton julkaisut, Kytösavut.
 E-P:n osakunnan julkaisut, Kyrönmaa.
 Väinö Tuomaala, Pohjankyrön kirkkoon liittyviä kansantarinaita.
 Iipo Lagerstedt, Isonkyrön asutushistorian tutkimuksia ja asiakirjakopioita valtionarkistosta.
 Paavo Alkio ja Eino Risku, muistiteiden keräyksiä Laihialta.
 K.J. Miely, muistiteiden keräyksiä Isostakyröstä ja muualta Etelä-Pohjanmaalta.

ISOKYRÖLÄISTEN LINTUJEN

Lintujen matkaamista maailmalla, muuttoa ja palaamista synnyinseudulle voidaan tarkkailla rengastuksen avulla. Oheiseen taulukkoon olen tiivistäen merkinnyt mielenkiintoisimpia rengas löytöjä. Kaikki taulukossa esiintyvät linnut on rengastettu Isonkyrön alueella menneinä vuosina. Rengastuksen on suorittanut Simo Syrälä Laihialta ja itse olen toiminut juoksupoikana, kierrellyt metsiä ja pesiä tarkastellen milloin poikaset ovat sopivassa iässä rengastusta varten.

Sitten vain soitto Simolle ja meno metsään sääskien kiusattavaksi. Monia reissuja on vuosien mittaan tehty. Yleensä olemme lähteneet maastoon illan suussa ja rengastelleet yli puolen yönkin, ovathan kesäyöt valoisia.

Linnut, joita olemme rengastaneet eniten ovat kirjosiippoja, se on yleisin pönttölintumme. Olen ripustellut metsiin näille linnuille sopivia pesimäpönttöjä melkoisen määrän. Niissä on helposti avattava kansi. Homma käy sujuvasti, ei tarvita työkaluja. Renkaan laitto poikasten jalkaan sujuu sarjatyönä. Menneenkin kesän aikana tuli renkaat yli 200 poikasen jalkaan. Rengastettuja lintulajeja oli mm. kirjosiippo, talitiainen, leppälintu, käenpiika, haarapääsky, punarinta, laulurastas.

Kuten seuraavasta taulukosta ilmenee, palaavat rengastetut linnut usein lähelle synnyinseutuaan, käytyään muuttomatalla etelässä, monet linnut hyvinkin kaukana. Löytöilmoitukset saadaan useimmiten kuolleista linnuista. Renkaita löytyy varmasti enemmänkin, mutta ne jäävät löytäjänsä pöytälaatikkoon. Suhteellisesti eniten löytöjä tehdään suurista petolinnuista, jopa 25 % rengastetuista kanahaukoista löydetään. Sen sijaan pikkulinnuista löytyy vain 1—2 yksilöä 1000 rengastusta kohden.

Mikäli löydät rengastetun linnun lähetä rengas Helsingin Yliopiston eläinmuseon rengastustoimistolle os. Pohjoinen Rautatiekatu 13, 00100 Helsinki 10. Mukaan tarvitaan tiedot, mistä löydetty ja milloin sekä miten, esim kissa pyydystänyt. Oma nimi ja osoite myös mukaan, että museo voi lähettää lintua koskevat tiedot löytäjälle.

laji	rengastuspäivä	löytöpäivä	kulunut aika vrk	löytöpaikka	etäisyys km
mustavaris	8. 6. 1970	10. 3. 1977	2465	Tanska	978
haarapääsky	2. 7. 1974	8. 8. 1974	37	Isokyrö	3
käenpiika	24. 6. 1974	15. 6. 1975	356	Maksamaa	28
sepelkyyhky	15. 7. 1975	12. 8. 1977	758	Isokyrö	4
mustavaris	5. 6. 1970	10. 5. 1976	2164	Vähäkyrö	16
hiirihaukka	13. 6. 1975	24. 5. 1976	315	Neuvostoliitto	875
kanahaukka	1. 7. 1976	23. 11. 1976	145	Helsinki	347
kanahaukka	27. 6. 1978	21. 4. 1979	296	Dragsfjärd	333
kanahaukka	27. 6. 1977	4. 10. 1977	99	Siuntio	330
varis	22. 5. 1970	26. 7. 1974	1525	Vöyri	14
kottarainen	2. 6. 1974	10. 5. 1979	1802	Ilmajoki	32

Matti Hannuksela

RETKET MAAILMALLA

Kuva I

Tässä on käenpiian poikanen saanut renkaan jalkaansa ja päässyt näin tieteen palvelukseen. Jokainen rengas on numeroitu ja merkitään rengastuspäiväkirjaan. Siihen merkitään myös päivämäärä ja rengastuspaikka. Kuten näkyy rengas on melko pieni eikä haittaa lintua. Poikasia rengastettaessa saadaan linnun ikä renkaan löydyttyä päivälleen selväksi.

Kuva II

Nämäkin helmipöllön poikaset ovat saaneet aikoinansa renkaat jalkoihinsa. Missä lienevät nyt. Menneen kevään aikana ei ainutkaan helmipöllön poikanen päässyt tieteen kirjoihin. Pöllöt ovat riippuvaisia myyräkannasta pesintä-aikaan. En todennut ainuttakaan pesintää omalla havaintoalueellani menneenä kesänä. Vieressä kuva peltosirkusta.

AKKAANSILLASTA YLIPÄÄN SILLAKSI

Kuvat ja teksti Matti Loukola

Ennen joki ylitettiin proomulla eli proomilla. Niin kuivilalaisilla, ulvilalaisilla kuin lauroalaisillakin oli omat proominsa, joilla pääsi joen yli lähemmäksi niitä palveluja, joita kukin tarvitsi. Kiertää voi myös Taipaleelta Suomen vanhimman riippusillan (rak. 1909) tai Ylistaron siltojen kautta.

Heti sotien jälkeen oli joitakin Ulvilan naisia koolla,

ja he päättivät ruveta pitämään ompeluseuroja varojen hankkimiseksi siltaa varten. Miehetkin saatiin innotumaan silta-asiasta ja puinen pukkisilta valmistui monien vaiheitten, arpajaisten, keräysten ja kökkien tuloksena v. 1947. Akat panivat silta-asian alulle ja toimivat ponnekkaasti sen saamiseksi, siitä silta sai nimensä.

Silta oli purettava keväisin jäidenlähdön ajaksi. Purkutyö vaati runsaasti työväkeä, mutta sitä löytyi. Kaiteet on purettu, kansilankut kerätään kärryille.

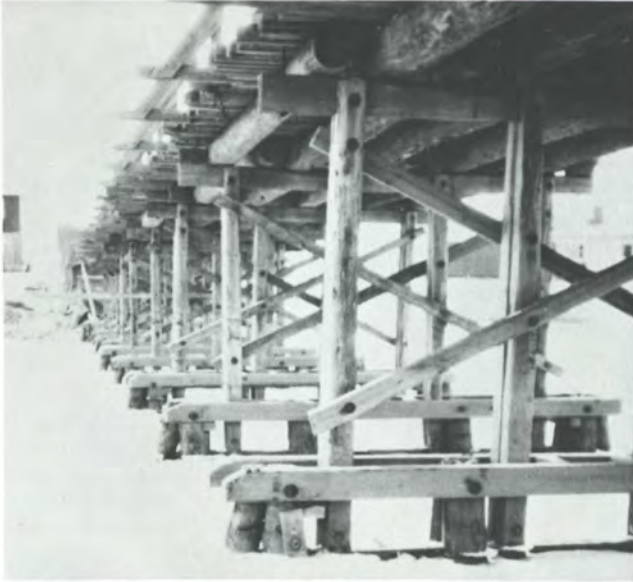
Sillan niskat ja välipukit siirretään rannalle miesvoimin liikuteltavan purku- ja kokoamiskärryn avulla.

"Hiki-päin, mutta hausalla mielellä aina he puuhailivat". (A. Kivi: Seitsemän veljestä) Sillan purku aloitettiin keskeltä jokea ja tietenkin kilpailtiin siitä, kumpi puoli oli ensi purettuna. Kokoaminen jäidenlähdön jälkeen aloitettiin kummaltakin rannalta.

Kohonnut vesi peitti alapukit ja näin liikkuvat jäät eivät päässeet niitä vahingoittamaan. Vuosittain jouduttiin varsinkin sillan niskoja uusimaan. Kokoaminen tapahtui heti, kun vedenpinta vähän laski ja virtaaminen hidastui. Silta saattoi olla purettuna 1–3 viikkoa. Parina keväänä siltaa ei tarvinnut purkaa lainkaan, jäät menivät niin hajonneina, että silta kesti niiden töyssäykset.

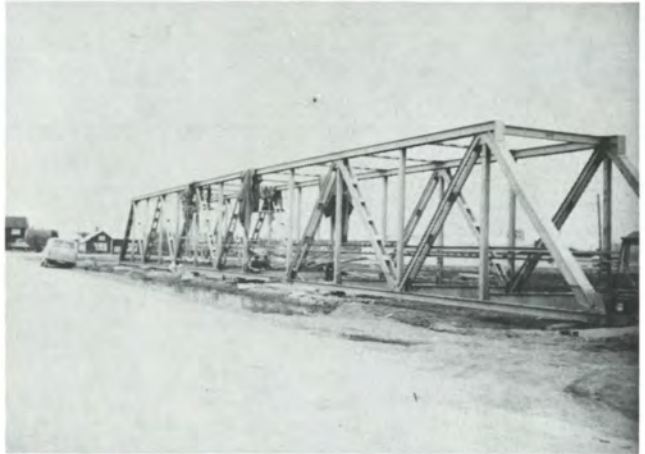
Akkaansilta oli puuta. Viimeinen painorajoitus oli 4 tonnia ja nopeusrajoitus 10 km tunnissa.

Olen kuullut kerrottavan, että Akkaansillan käyttöönviikkijä sanoi viikkäispuheessaan tällaisen sillan iäksi 15—29 vuotta. Tämä silta palveli 30 vuotta.

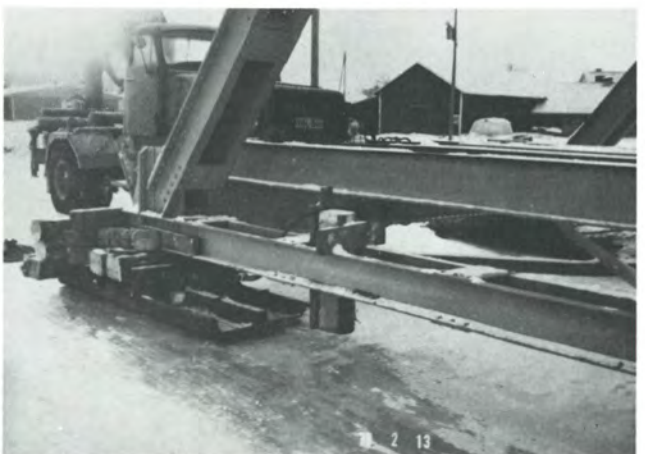
Uutta siltaa suunniteltiin pitkään, monia vaihtoehtoja selvitettiin, piirustuksia ja kustannusarvioita laadittiin. Lopuksi ostettiin TVL:ltä Yli-Iistä 60 m pitkä, yli 100 tn painava teräsristikkosilta, joka siellä purettiin ja kuljetettiin osina Valtaalaan 13. 4. 1977.

Silta koottiin, hiekkapuhallettiin ja maalattiin.

Koska sillan pituus ei riittänyt joen yli, haettiin vesioikeudelta lupa kaventaa joen uomaa rakentamalla Valtaalan puolelle tietä. Paalujen junttaminen käynnissä 1. 11. 1977. Paalujen pituudet olivat 9—15 m.

Sillan siirto paikalle tapahtui neljän anturan varassa. Siirtorata oli jäädytetty, jolloin kaivinkoneen ja auton voimat riittivät siirtoon.

Silta siirtymässä Valtatie 16:n yli 14. 2. 1978.

Kyrönjoen jää oli jäädyttämällä vahvistettu lopullista paikallensiirtoa varten, siirto tapahtui 1. 3. 1978. Sillan siirrot olivat todellista kansanjuhlaa!

Kansi, kaiteet, valot ja muut rakennelmat ovat valmiit. Sillan luovutus-vastaanottotilaisuuden väkeä 3. 8. 1978.

Luovutus-vastaanottopäivänä Osuuskaupan Valtaalan myymälä tarjosi kaikille kävijöille kakkukahvit. Kakku oli suuri ja sen koristelu tapahtuman mukainen.

Nyt eivät jäidenlähdötkään häiritse liikennöintiä. Uuden sillan Ulvilanpuoleisen pään rakenteisiin on kiinnitetty laatta, jossa on Akkaansillan kuva ja seuraava teksti: "Tällä paikalla oli Akkaansilta vuosina 1947—1977 yksimielisyyden ja talkoohengen tuloksena".

KIRJOITUS VAASA-LEHDESTÄ:

Järkyttävä tapaturma helluntaina 24. 5. 1931

Ensimmäisenä helluntaipäivänä kuoli Iossakyrössä tapaturman uhrina rovasti N. E. Vainio 70 vuoden ikäisenä.

Jumalanpalveluksen päätyttyä klo 2 ajoissa rovasti Vainio lähti kirkosta kotimatalle levottomalla hevosella, joka jo lähettäessä oli niin vauhko, ettei rovas-tinrouva Vainio uskaltanut nousta miehensä mukaan ajoneuvoihin, vaan lähti joen yli veneessä, josta joutui seuraamaan onnettomuutta. Onnettomuuden pelko nimittäin toteutui järkyttävästi.

Heti lähettäessä hevonen tempasi ohjakset poikki, syöksyen valtoinaan kovaan juoksuun. Vauhdin jatkuessa kilometrin verran, tiellä kulkevan kirkkokan-san tai rovastin seurana olevan ajomiehen voimalla taltuttaa hevosta, rovasti Vainio yritti hypätä rattailta. Tällöin hänen jalkansa tarttui astuimeen, jolloin hän kaatui päälleen maahan ja laahautui laukkaavan hevosien mukana viitisen metriä ennen kuin irtaantui. Hän sai päähänsä hyvin vaikeita vammoja.

Loukkaantunut vietiin tajuttomana kotiinsa, jossa kaksi lääkäriä koetti häntä elvyttää. Tajuihinsa palaa-matta rovasti Vainio kuitenkin kuoli illalla klo 22.15.

Onnettomuus on seurakuntalaisissa herättänyt sy-vää järkytystä. Toisena helluntaipäivänä oli pitäjässä yleinen suruliputus.

★

Kirkkoherra, rovasti Niilo Engelbert Vainio oli syn-tynyt Askaisissa marrask. 5 p:nä 1860 ja vihitty pa-piksi kesäk. 19 p:nä 1884. Hoidettuaan papinvirkoja Lopella ja Ahvenanmaalla, tuli hän toukok. 1 p. 1889 Isonkyrön kappalaiseksi. Tämä oli hänen ensimmäi-nen vakinainen pappisvirransa. Toukok. 1 p:nä 1898 siirtyi hän Karijoen, 1902 Artjärven, 1908 Nurmeksen kirkkoherraksi ja vihdoin 1918 Isonkyrön kirkkoher-raksi. Rovastin arvonimen hän sai v. 1910.

Varsinaisen pappistoimensa ohessa rovasti Vainio työskenteli myös koulualalla. Niinpä hän nuorena pap-pina oli uskonnon ja ruotsinkielen opettajana Turun ruotsalaisessa lyseossa ja Nurmeksessa ollessaan Nur-meksen yhteiskoulun uskonnonopettajana. Ylä-Karja-lan rovastikunnan lääninrovastin virkaa hän hoiti ol-lessaan Karjalassa pappina. Tämän lisäksi hän muu-tenkin nautti suurta luottamusta pappispiireissä ja oli varsinkin etevänä kielimiehenä tunnettu ja paljon käy-tetty kyky.

Rovasti Vainion kirjallinen toiminta oli varsin huo-mattava. Runotuotteista mainittakoon kokoelma »Poi-mulehtiä», ilmestynyt 1895, »Mestarin edessä», ilmes-tynyt 1900 sekä useita lauluja kokoelmassa Hengellisiä lauluja ja virsiä. Kauneimpien joukkoon mainituista

hengellisistä runoista kuuluu laulu »Rauhalla ei lop-pua . . . » Elämäkertoja hän kirjoitti m.m. Martti Lutherista, Johan Arndtista ja Klamán Mikszathista. Rovasti Vainio suomensi suuren määrän uskonnollista kirjallisuutta, kuten Martti Lutherin Huone-Postillan ja Saarnoja, Arndtin Totisesta kristillisyydestä.

Laajoissa piireissä oli rovasti Vainio huomattu Un-karin kansan ja varsinkin sen kielen erikoistuntijana. Hän teki Unkariin kaksi opintomatkaa, toisen 1907 ja toisen 1927. Unkarinkielestä hän suomensi Mauri Jokain teokset »Kiusaaja», »Unkarilainen Nabob», »Keltaruusu» sekä useita K. Mikszathin teoksia. Vielä hän suomensi kertomuksia italian-, tanskan- ja ruotsin-kielistä.

Tunnustukseksi Unkarin-harrastuksestaan rovasti V. sai huomattavan kunniamerkin Unkarin halli-tukselta.

Rovasti Vainio oli syntyisin Länsi-Suomesta, mutta oli syvästi kiintynyt Etelä-Pohjanmaahan ja sen kan-saan. Täällä hän tulikin suorittaneeksi suurimman osan elämäntyöstään. Tunnollinen seurakuntatyö oli hänelle erittäin rakas. Sellaiset tehtävät kuin lähetyk-s-, diakonia- ja pyhäkoulutyö olivat hänen erikoisen huo-lenpitoinsa esineinä. Ollen harvinaisen terve ja työteliäs elämänsä viime hetkiin asti, riitti häneltä aikaa mo-niin yhteiskunnallisiin harrastuksiin. Isonkyrön keski-koulu, säästöpankki ja Lastensuojeluliiton paikallis-osasto saavat lukea hänet perustajiansa joukkoon. Samoin monet kansakoulut ja niiden johtokunnat sai-vat käyttää hyväkseen hänen kykyään.

Vainajaa jäivät lähinnä suremaan puoliso, o.s. Schmidt, ja lapset, neljä tytärtä ja poika, perheineen.

ORISBERGIN VANHOJA TAPAHTUMIA

Ensimmäinen lainakirjasto perustettiin Orisbergiin vuonna 1865 yli kolme vuosikymmentä toiminnassa olleen "ruukinkoulun" yhteyteen. Aloitteen siitä teki ruukinseurakunnan silloinen sielunpaimen ja opettaja, pastori Aug. Wegelius, jonka ehdotuksen kapteeni (silloin jo vuorineuvos) Lars Magnus Björkenheim hyväksyi. Vaikka vuorineuvos perheineen silloin asui Euraajoella, Vuojoen kartanossa ja talvisin Turun kaupungissa, kyllä hän sieltäkin valvoi Orisbergin rautaruukin, kartanon ja seurakunnan asiat.

Jouluksi, alussa mainittuna vuotena, kirjasto sai ensimmäiset kirjat. Seurakunta oli myöntänyt kirjastoa varten 200 markkaa, joka ilmentää summan aikamoiiseksi, kun tiedetään tämän erillisen seurakunnan väkiluvun olevan vain n. kaksi sataa. Montako kirjaa silloin tuli kirjastoon? Montako niistä oli suomen- ja ruotsinkielistä? Kysymykset jäävät tietojen puuttuessa vastausta vaille.

Mutta vielä saman vuoden viimeisinä päivinä Vasa-*bladet* julkaisi uutisena hyvän selostuksen tästä Orisbergin sivistysharrastuksesta, joka suomennettuna sanatarkasti oli seuraava: "Markkoja ei tässä pienessä

seurakunnassa putoile pilvistä paremmin kuin muualakaan. Kyllä työntekijä saa otsansa hiessä ansaita jokaisen roposen. Mutta hän on jo sillä kehityksen asteella, että haluaa jotakin maksaa siitä sivistyksen sinapinsiemenstä, jotka kirjastot kylvävät. Oli ylentävää nähdä väsyneiden työmiesten auliisti, innostuneina hyväksyvän seurakunnan nykyisen ansiokkaan sielunpaimenen (pastori Aug. Wegeliuksen) esityksen kansankirjaston perustamisesta. Mutta vielä ilahduttavampaa oli nähdä, kuinka halusin katsein jokainen seurakuntalainen tervehti saapuneita kirjoja, tulevia seurakuntalaisiansa ja ystäviänsä.

Orisbergin koulu oli saanut aikaan sivistysharrastuksen ja tiedonhalun, jota nyt kirkkojen kautta saatiin osittain tyydytettyä. Mutta hyvän mielialan pilasi monena talvena veden loppuminen tekojärvisissä ja purouomassa moneksi viikoksi. Siksi ajaksi kankipajan toiminta oli lopetettava kokonaan, joka merkitsi sepille huomattavaa ansion menetystä. Mutta ehkä juuri silloinkin seppiä perheissä lainakirjat ajankuluksi olivat hyviä ystäviä.

Tuskin kenenkään ullakolta löytyy kirjaa näiltä vuo-

silta, joka olisi ollut Orisbergin ensimmäisessä lainakirjastossa. Vuosiluku 1865 edellyttää sen olemassaolon kunniapaikalle, jos yksikin sellainen on vielä säilynyt.

Maatalouskoulujen kirjasto sai alun jo niiden toiminnan alkuvaiheessa. Karjanhoito—Meijerikoulu muutti Seinäjoelta Törnävän kartanosta Orisbergiin 1882 ja maanviljelyskoulu uutena koulumuotona kolme vuotta myöhemmin. Maatalouskoulujen pitkäaikainen johtaja, agronomi myöhemmin maanviljelysneuvos Edvard Björkenheim, oli itse opiskeluaikanaan huomannut lainakirjastojen merkityksen ammattiin johtavissa kouluissa.

Varsinkin juuri silloin Orisbergissä, alkutaipaleelle lähteneissä koulumuodoissa, kirjan saaminen lainaksi monelle oppilaalle merkitsi paljon. Monelta oli kansakoulu jäänyt kesken, jonka nyt kaiken muun rinnalla täytyi suorittaa. Sekin kulutti niukkoja rahavaroja. Kyllä oppilas tunsikin sisäistä kiitollisuutta, saadessaan lainaksi välttämättömiä oppi- ja tietokirjoja.

Lainajista pidettiin luetteloa nykyisen kirjaston tapaan ja lainausaika lyhyt. Kirjat numeroitiin heti uusien tultua, vuonna 1910 saatu kirja: Suomen Urheilut, merkittiin järjestysnumerolla 447. Lauri Pihkalan ja Martti Jukolan toimittama kaksiosainen teos, Olympialaiskisat ennen ja Pariisissa 1924, sai niiden kansiin numerot 507 ja 508. Seuraavan kymmenen vuoden kulluttua uusi kirja, Raittiusasiain Käsikirja sai numeron 588.

Seuraavan vuoden kuluessa oppilaskirjastossa tehtiin ravistelu. ”Loppuunluetut” kirjat olivat luettelossa vain numeroina, tehtiin uusi numerointi kirjoille ja samassa yhteydessä poistettiin huonokuntoiset. Nyt jäi varsinaiset oppikirjat mitättömäksi vähemmistöksi ja lainakirjojen luku vähän yli 140. Vuoteen 1950 men-

nessä kirjasto sai vielä muutaman kirjan lisäyksen, joista mainittakoon Et-Pohjanmaan historia. Piirikirjasto tuli samalla vuosikymmenellä kyläkuvaan ja koulujen johtaja, maanviljelysneuvos Lars Björkenheim, luovutti kirjat uuden kirjaston käyttöön.

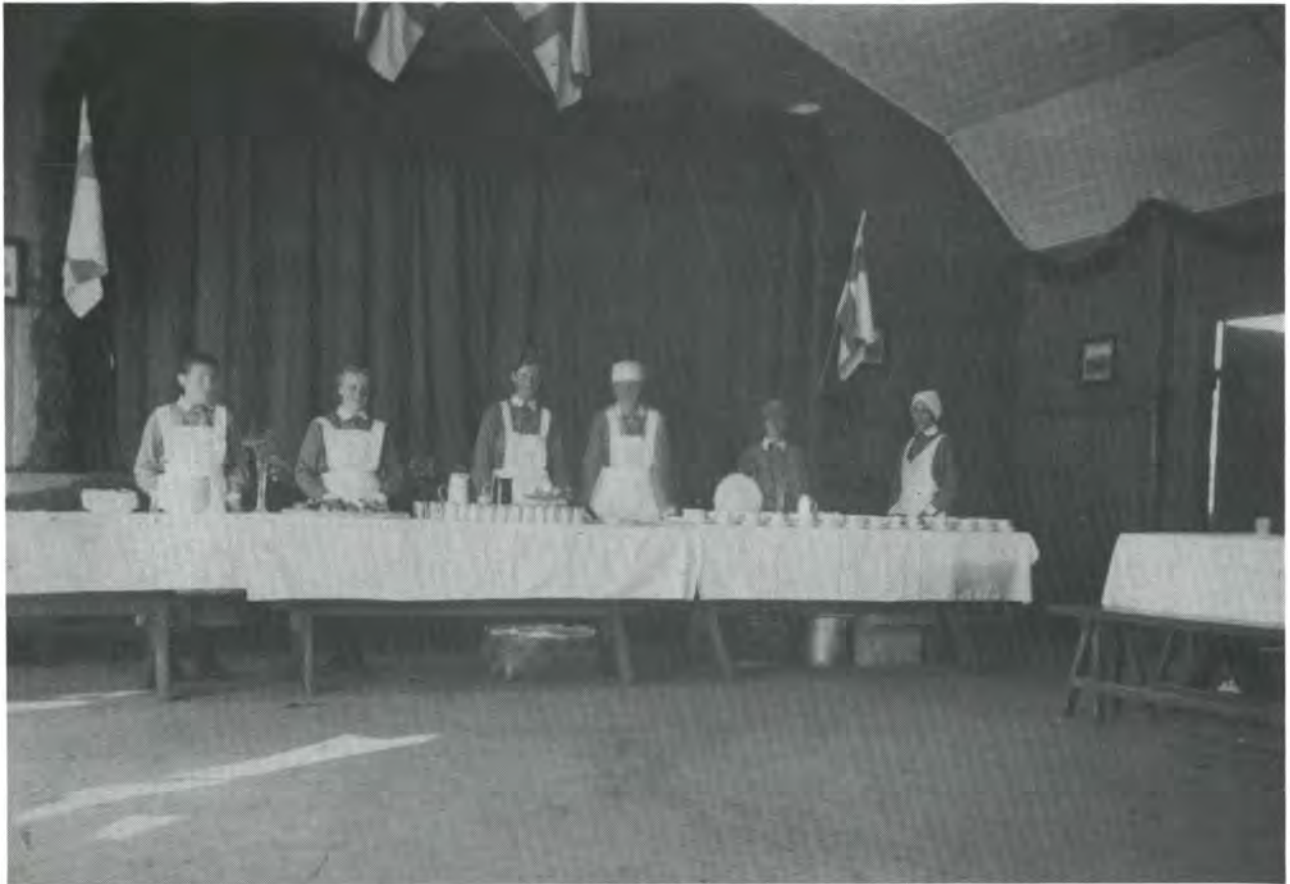
LAINAKIRJASTOISTA LUKURENGAS

Lukurengas oli toiminnassa 1920 ja 1930 vuosikymmenillä. ”Ruukinkoulun” 1865 perustetun kirjaston perinteitä piti yllä paikallisen kansakoulun kirjasto, jonka kirjat olivat paremmin lapsille tarkoitettuja. Maatalouskoulujen kirjasto oli yksinomaan koulujen oppilaiden käytössä, eikä sekään sisältänyt ajan vietteksi sopivia kirjoja. Mutta kyllä Orisbergin henkilökunnallekin tuli tilaisuus kirjauuteuksien lukemiseen.

Rouva Maiju Takala, sivutoimisena kirjakauppiaina, sai tälle ”kirjakerholle” alun. Ja tähän liittyi osakkaaksi muutama lukuintoinen Orisbergin ympäristöstäkin. Syksyisin pidettiin kokous, jossa päätettiin: mitä kirjoja ostetaan. Suurempia erimielisyyksiä ei kirjojen valinnassa tullut, jos joku moitti Frans Emil Sillanpäättä rivouksien kirjoittajaksi, sai kirjastoon haluamansa Astarten Uhrin tai Arvid Järnefeltin kirjoittaman Vanhempinen Romanin. Kirjojen hinta vaihteli huomattavasti, mutta jokainen jäsen osallistui keskimääräisellä kirjan hinnalla kustannuksiin.

Kirjat myytiin keväisin huutokaupalla. Moni maanviljelyskoulun oppilas sai silloin kirjan.

ELOJUHLAT

Kartanossa tehdyt tilastot vuosittaisista retkeilijäin luvusta alkavat vuodesta 1894. Varsinaisesti erikseen mainitaan maanviljelyspäivä elokuulla 1910, tehtiin retkeily kartanon alueella ja pidettiin esitelmiä. Osanottajia mainitaan olleen n. 2000 henkeä. Vastaavat juhlat jatkuivat vuosittain ja saivat "Elojuhlien" nimen.

Elojuhlat aloitettiin aina Jumalanpalveluksella ja silloin kirkon ympäristökin oli kansaa täynnä. Usein mainitaan saarnaajana olleen rovasti Wilh. Malmivaa-
ran ja hän sai kuulijakunnan kaukaakin lähelleen. Toisina vuosina oli muitakin huomattavia sananjulistajia pitämässä elojuhlien Jumalanpalvelusta.

Tämän hengellisen tilaisuuden jälkeen, itse isännän maanviljelysneuvos Edvard Björkenheimin johdolla, tehtiin retkeily viljelyksille ja karjakartanolle, jopa mainitaan käydyn tutustumassa maatalouskoulun koelmiin.

Varsinainen juhlien päiväohjelma suoritettiin maanviljelyskoulun ulkorapun tasanteelta. Siinä oli tilaa soittokunnalle, joka muutamana vuotena saatiin kokoon omasta kartanosta. Tältä vakituiselta korokkeelta pidettiin monet puheet ja esitelmät. Yleisö oli lähellä, osaksi jo koulun edustalla tiellä ja taempana ns. oppilaspuistossa.

Päivä ei jäänyt yhden esitelmän varaan, eikä käsitelty yksin maataloutta. Käsiteltiin sanoin maamme his-

toriaa, yleistä päivän tilannetta ja maanviljelysneuvos ei unohtanut näissäkään juhlissa raittiusasiaa. Vuosittain esitelmöitsijät vaihtuivat. (Sateen sattuessa juhlien aikana, läheinen elolato oli varattu juhlapaikaksi)

On suorastaan ihmeteltävää maatalousväen innostus näihin juhliin, vaikka ensimmäinen maailmansota riehui 01.08.1914 alkaen, niin vielä vuosina 1916 — 1917 juhlaväkeä oli mukana satamäärin.

Päivälehdet julkaisivat uutisia näistä Orisbergin juhlista. Mainittiin niiden huippuvuotena yleisömäärän nousseen 3000:n henkilöön ja että ne olisivat tulleet 17 pitäjän alueelta. Jäljennän tähän silloisen Ilkka-lehden selostuksen: "Isäntä itse tapaa lopettaa kokouksen puheella, joka liittyy hetken mielialaan. Mm. lausui ilonsa siitä, että niin laajat kansanjoukot Etelä-Pohjanmaan maanviljelijöitä oli ollut tutustumassa hänen taloonsa. Toivoi, että tällä retkellä olisivat osanottajat oppineet jotain, joka tekisi heidän työnsä helpommaksi, sillä vasta silloin kun käytännöllisten työtapojen kautta maanviljelys tulee viljelijälle helpommaksi tulee myöskin ilolla suoritetuksi. Maanviljelijä ei saa olla juhtana, jolle työ tuntuu pakolta, vaan on työ saatava suoritetuksi innolla ja sisäisellä riemulla, työntekijän on tunnettava olevansa kunnian ansainnut isänmaanystävä."

Kyllä maanviljelysneuvos Edvard Björkenheim tunnettiin hyvänä puhujana ja sai myös kuulijakunnan mukaansa. Silloin lausumiensa juhlien päätössanojen jälkeen Suomi on itsenäistynyt, teollistunut, mutta

maatalouskaan ei ole menettänyt merkitystään. Vielä nyt koneellistuneena aikanakin on hänen silloin lausumisissaan sanoissa edelleen ajankohtaista.

Ilmeisesti silloin tultiin juhliin evään kanssa, kun ravintolan pystyi hoitamaan vain muutaman naisen työ. Orisbergin silloisen kahvilan yksityisyrittäjä, neiti Tilda Rautell palkatun avun turvin, sen sai selvitettyksi.

MUITA JUHLIA

Kumppanuskunta ja Lotta-Svärd-järjestön kyläostaston perustamisen jälkeen, järjestivät yhteisvoimin kesäjuhlia 1920 ja 1930 luvuilla. Paikallinen maamiesseura (1929) ja Orisbergin Urheilijat (1934) tulivat mukaan välittömästi seurojen perustamisen jälkeen.

Päiväjuhla pidettiin perinteellisesti maanviljelyskoulun ja oppilaspuiston tuntumassa ja lotat järjestivät juhlien ravintolan maanviljelyskoulun poikien ruoksaaliin. (Tytöillä oli eri ruokailupaikka).

Varsinaisen päiväjuhlan jälkeen oli kesäjuhlakilpailut: yleinen 3-ottelu, jossa urheilulajit 100 m:n juoksu, kuulantöytä ja korkeushyppy. Osanottajia ilmoitettiin toisinaan toistakymmentä ja silloin järjestettiin alle 18-vuotisille eri sarja. Yleensä kilpailuissa oli vielä yleinen 1500 m:n juoksu.

Illalla ruoksalista ravintola muutettiin keittiön puolelle. Näin saatiin paikka iltaohjelmalle, jossa jaettiin palkinnot päivän urheilukilpailuista, muun ohjelman lisäksi esitettiin näytelmä ja lopuksi tanssia 1 tunti.

Myöhemmin tehtiin tilapäinen näyttämö elolatoon (Nykyisen Yhteistalon kaikki alakerran tilat) ja iltamat pidettiin siellä.

Huomattava tilaisuus oli Orismalan Maatalouskoulujen 50-vuotisjuhla 18 päivä elokuuta 1935.

Isonkyrön Suojeluskunta ja Lotta-Svärd järjestön Isonkyrön paikallisosasto saivat tilanomistaja Lars Björkenheimiltä luvan juhannusvalvojaisten järjestämiseen Kotilammen rannalla, Limperinniemessä. Näin vuosina 1938 ja 1939. Limperin rakennuksen läheiselle peltotilkulle tehtiin tanssilava, jolta suoritettiin myös alkuillan ohjelma. Ravintolaa varten tehtiin pöytiä polkujen varsille. Ensimmäisenä vuotena veljekset Karhumäki lennättivät yleisöä omana yrityksenään.

Isonkyrön Aseveljet ry. sai vastaavan tilaisuuden vuoden 1943:n juhannusaattona. Sota-ajasta huolimatta yleisömenestys oli valtava ja sen johdosta myös nettotulo. Saaduilla varoilla aseveljet saivat yhdelle talvisodan sotaleskelle teetetyksi omakotitalon.

Paikalliset seurat, joihin tuli lisää 1946 Orisbergin ymp. Maatalousnaiset, (nyk. Maa- ja kotitalousnaiset) järjestivät sotien jälkeen monet juhannusvalvoijaiset. Viimeiset olivat 1963.

Sen jälkeen on pidetty pienempiä juhlia, ne ovat kodikkaampia.

Lähteet:

Maisteri Niilo Liakka, Orisbergin kartano ja ruukki. Kirjoittajan päiväkirja.

*Kiitämme asiakkaitamme kuluneesta
vuodesta ja toivotamme
Joulurauhaa sekä onnea ja menestystä
alkavalle vuodelle*

JYLLINKOSKEN SÄHKÖ OY

ISOSSAKYRÖSSÄ

Piiriesimies A. VIRTA puh. 43 142

PÄÄKONTTORI KURIKKA puh. 52 400

**Kiittäen kuluneesta
vuodesta
Toivotamme asiakkaillemme**

**HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA
UUTTA VUOTTA**

Isonkyrön Osuuskauppa

KUJETUSASIOISSANNE

VAASAN KIITOKULJETUS OY

Konttori: Isokyrö puh. 43 209

Vaasa
puh. 199 144

Seinäjoki
puh. 22 105

Tampere
puh. 30 300

Helsinki
puh. 7011 011

ULKOMAANLIIKENNETÄ TILAUSKULJETUKSIA

KIITTÄEN KULUNEESTA
VUODESTA
TOIVOTAMME ASIAKKAILLEMME
**HYVÄÄ JOULUA JA
MENESTYKSELLISTÄ
UUTTA VUOTTA**

Kyrönmaan Osuuspankki

Elintarvikeosasto

Tekstiiliosasto

*Toivotamme asiakkaillemme Hyvää Joulua ja
Onnellista Uutta Vuotta*

P. SAARIOY

Isokyrö — puh. 43 344

Taloustarvikeosasto

Rautaosasto

**Taloustarvikekauppa
Voutilainen & kumpp.**

Vaasa

**Lasi- ja posliinitavarain
erikoisliike**

ASPO öljyt

Isossakyrössä myy

P. SAARIOY

puh. 43 344

**AITOJA,
ARVOKKAITA
LAHJOJA**

- Pukkilan muinaishautalöydön mukaan valmistettu **ISOKYRÖ - KORU**, hopeaa tai pronssia
- Vanhan Kirkon messukasukan selkämyksen ristin mukaan valmistettu **POHJAN - KYRÖN RISTI**, kultaa tai hopeaa
- Vanhan Kirkon **NEITSYT - MARIA** veistoksen pienoisjäljennös, pronssia
- käsin maalattuja **IKONIA**
- käsityönä valmistettuja **SEINÄLAMPETIA**
- sekä runsas varasto ja valikoima valokuvausalan tuotteita. Liikkeissämme keskustassa ja Tervajoella.

Valokuvaamo K. J. Mielty Ky
ISOKYRÖ Puh. 43 248

**WÄRTSILÄN WIHTORI
TERÄSEMALIKATTILA
JONKA ERIKOISPOHJA-
RAKENNE ESTÄÄ
POHJAANPALAMISTA.**

ARABIA EMALI
WARTSILA FINLAND

Rauhallista
Joulua ja
Onnellista
Uutta Vuotta
toivottaa

Isonkyrön Säästöpankki
ISOKYRÖ

Isonkyrön Sementtivalimo Ky

**KIITÄMME KULUNEESTA VUODESTA JA TOIVOTAMME
HYVÄÄ JOULUA JA ONNELLISTA UUTTA VUOTTA**

ISOKYRÖ PUH. 44 068
TERVAJOKI PUH. 75 133, 75 137

- ✧ Vientiteurastamo
- ✧ Lihanleikkaamo
- ✧ Lihanjalostetehdas
- ✧ Turkistarha
- ✧ Henkilökuntaa yli 200

Nykyaikainen lihanjalostetehdas toimittaa huippulaatuisia tuotteita joihin on käytetty runsaasti lihaa - sopivasti maustettuna. Tunnet niissä todella hyvän laadun maun.

Pouttu Oy

VIENTITEURASTAMO —
LIHANJALOSTUSLAITOS
69100 KANNUS PUH. 968-70711
Lvv R 502741-41

Rakennustoimisto

PERTTI PALOMÄKI

PAP-RAKENNUS OY

HAAPATIE 66400 LAIHIA

puh. 70 606

POLYNO OY

MUOVISET PUSSIT ja -KANTOKASSIT

66440 TERVAJOKI puh. 75 297

Tervajoen Kiviveistämö Ky

VALMISTAA HAUTAKIVIÄ YM. KIVIALAAN KUULUVAA

Tervajoki — puh. 75 248

*Vihannekset ja
hedelmät*

Isoonkyröön myy
T:mi A. VUORINEN

Tapani Kangas

Isokyrö, Lehmäjoki
puh. 43 268 tai 44 217

LAPUAN LEIPÄ

Puh. 38 857

Kujalan Dieselkorjaamo

ISOKYRÖ — puh. 44 561

**Koneyhtymä
TALSO & LEPISTÖ**

**AINA TUORETTA
MAKKARAA**

**V.NYMAN & kumpp.
VAASA**

TAKSI

ERKKI MULLOLA puh. 43 435

UNTO KAUKONEN puh. 43 206

**JOULU-
VALMISTEET
POHJALAISEEN
TAPAAN
TEKEE**

itikka

*Kiittäen kuluneesta
vuodesta toivotamme*

*Hyvää Joulua ja
onnea vuodelle 1981*

RENE HÄGGQVIST

TAUNO RIIHIMÄKI

VÄINÖ RIIHIMÄKI

JUSSI KUJALA

MAUNO RAUHALA

ERKKI KALLIO

MARTTI RISTILUOMA

PAAVO KUJALA

JORMA KANGAS

LAURI VAINIO

KALEVI RIIHIMÄKI

ANTTI SUOMELA

HEIKKI KUJALA

VELJEKSET HAKALA

VEIKKO IKOLA

MATTI KUKILA

ELMERI RINTA-KOSKI

ERKKI KUJALA

JORMA RISTILUOMA

LAURI YLINEN

LASSE HAAVISTO

ERKKI MULLOLA

Parturi

RAILI KUJALA

Isokyrö puh. 43 271

Parturi - Kampaamo

AILA LEHTIÖ

Tervajoki puh. 75 238

Kampaamo

RAIJA MELANEN

Isokyrö puh. 43 147

Parturi - Kampaamo

ANNE UUSI-RANTA

Valtaala puh. 44 684

Parturi - Kampaamo

PIRJO VIERTOLA

Isokyrö puh. 43 443

Sasmo KestoLämpöIkkunat.

Kesto

MSK:n ja MSN:n koko ulkopuite on **painekyllästettyä puuta**, joten ilmastolliset rasitukset eivät vahingoita ikkunaa.

Kesto

Jo v. 1976 muutettiin karmi- ja puiterakenteet muita vankemmiksi, joten rakenne vastaa edelläkävijälaatua.

Kesto

Alumiininen lasilista ja suojalista suojaavat ulkopuitteen ja karmien alaosan.

Lämpö

MSN-ikkunan karmisyyvyys 170 mm ja ulommaisten lasien väli 140 mm vastaavat nykyvaatimusten mukaista lämmöneristyspaksuutta seinärakenteessa.

Lämpö

Kaksi oikeanmuotoista ja oikein asennettua tiivistettä ja alumiininen suojalista vähentävät lämmönhukkaa ja estävät vedon.

Lämpö

170 mm leveä karmi vähentää oleellisesti ns. pielivuotoa.

TERDIS

AUTOLIIKE / ESKO
Leppinen KY
ISOKYRÖ PUH. 964-43400

LAEN AUTO
MYynti • HUOLTO • KORJAAMO
ISOKYRÖ ☎ 964/43237-43401

AUTOLIIKE JUSSI RUUTI OY

66440 Tervajoki - ☎ 961-75 339 kotiin 74 339

RAKENNUSLIIKE

MATTI HAUTAMÄKI

Isokyrö puh. 43 455

Avoinna ark. 9—18 La 9—15

Hyvien käytettyjen
hyvä ostopaikka
TERVAJOELLA

Automyynti
R & H. PAAVOLA

Puh. 961-75 123, 75 375

- Hyvä käytetty on halvempi vaihtoehto
 - Vaihtuvasta varastosta sopivin hinnoin ja ehdoin.
- TERVETULOA!**

Inkerin Soppi

Isokyrö 43 474

T:mi A. LEHTO

Merikaarto, Holttila
puh. 74 777

Elintarvikkeita ja tekstiiliä

Kemikalio E.Komsi

puh. 43 151

Isonkyrön Osuusmeijeri

puh. 43 039

ISONKYRÖN SALAOJAKONE YHTYMÄ

Isokyrö — puh. 44 281

OY KYRÖNPELTO

Tervajoki — puh. 75 247

Auto- ja Konekorjaamo HEIKKI LEHTONEN

puh. 43 268

TYÖVÄLINE- JA KONESUUNNITTELU KY

Joukahaisensola 1 Seinäjoki, puh. 964-140965

SUUNNITTELEMME JA TOIMITAMME:

- puristintyövälineitä
- syvävetövälineitä
- muovi- ja painevalumuotteja
- erikoiskoneita ja -laitteita

- * ikkunat
- * ovet
- * keittiökalusteet

Isonkyrön Apteekki

puh. 43 231

NÄKÖNNE PALVELUKSESSA!

VUODEN VAIHTEESSA TULEMME TERVAJOELLE JA MUUTAMME AUKIOLOAJAT TEILLE SOPIVAMMIKSI

AVOINNA:

maanantai 12—20

perjantai 12—20

lauantai 10—18

Puh. 964-44 444

OPTIIKKA KOSONEN KY

Kenkiä, Laukkuja, Mattoja ym.
edullisin hinnoin
Tervetuloa tutustumaan!

Isonkyrön Kenkä-Aitta
T.Latvala & kumpp.
puh. 43 405

EDULLISESTI TEKSTIILIT , JALKINEET
PAPERIT , MUOVIT ja
KEMIKALIT

MARKKA VENYY EDUKSENNE . . .

KÖSSIN HALLI

LAIHIA — PUH 70 538

Ravintola
LOUHI
Isokyrö

TANSSIA:

PERJANTAISIN

LAUANTAISIN

PUH. 964-43 411

TOIVOTAMME KAIKILLE
ASIAKKAILLEMME

HYVÄÄ JOULUA JA
ONNELLISTA UUTTA VUOTTA

KANSALLIS-OSAKE-PANKKI

ISOKYRÖ — TERVAJOKI

*Hyvää joulua ja onnellista
Uutta Vuotta*

**TEVATEX
TERNEULE
EP - TUKKU**

TERVAJOKI puh. 75 193

TERVETULOA TOYTA-KAUPOILLE LISÄKSI 300 KÄYTETTYÄ

YLI NELJÄNNES-
VUOSISATA
AUTOKAUPPAA
TERVAJOELLA

RINTA-JOUPIN AUTOLIIKE
66440 TERVAJOKI
PUH. (961) 75 142

**Vähänkyrön Kunnan
Sähkölaitos**

TERVAJOKI — Puh. 75 047

SEINAJOEN KONEPISTE KY

ASKO POLLARI

ISOKYRÖ puh. 43 416

LAHJATAVARALIIKE

Emilia

Isokyrö puh. 43 427

ORISBERGIN PUUNJALOSTUS

Orisberg puh. 45 012

MUNKIN-Kauppa

Tervajoki — puh. 75 088

**Maanrakennusliike
ERKKI HAKOLA**

Lehmäjoki — puh. 44 317

**BITUMIERISTYKSET
SUORITAMME**

- Ammatti-
taidolla
- Edulli-
sesti
- Takuu
työnä
- Vesikatto
- Kosteus
ja
- Vesipaine-
edistukset
- ym. alan
työt.

**Kyrönmaan
MAATALOUSKESKUS**

TERVAJOKI 964-43 156
961-75 330

**ERISTYSLIIKE
YRITYS & kumpp.**

66500 Vähäkyrö
puh. 961 - 74 425

Maarakennusurakoitsija

AROLA & kumpp.

Isokyrö — puh. 44 421

Fysikaalinen Hoitolaitos

Isokyrö — puh. 43 467

**Lämpö- ja hierontahoitoa
myös ilman lääkärin lähetettä**

Yrjö Viljanmaa & Kni

VÄHÄNKYRÖN KUKKAKAUPPA

ja

HAUTAUSTOIMISTO ● puh. 74 193

Isokyrön Hautaustoimisto ● puh. 43 457

HYVÄÄ MAKKARAA VALMISTAA

Snellmannin liha ja makkara

Pietarsaari

POHJANKYRÖN VAKUUTUS

61500 ISOKYRÖ Puh. 43 315

**Fiat
eturivin
eurooppalainen**

**Meiltä
Fiat 127
Bella.**

**Etu-
vetoinen
kaunotar.**

Ovh. alk. 23.200

Korkealuokkainen varustelu.
erinomaiset ajo-ominaisuudet.
Vakiona mm. kangasverhoilu,
vyörenkaat, lämmitettävä taka-
fasi, ruosteenestokäsittely,
sähkötoiminen tuulilasipesu-
laite.

FIAT

**Tule tutustumaan.
Myös vaihtoautoja.**

KUPEN-AUTO

K. MÄKI-VALTARI
Orismala puh. 44661

YHTYMÄ A & T SAIKKONEN

**KYLMÄN
PAIKKA**

Seinäjoen Kylmäkone

A & T SAIKKONEN KY

VAIHDETEIE 4 60100 SEINÄJOKI 10 - Puh. 964 25 121

ME

- huollamme kaikki kylmäkoneet
- suunnittelemme kylmälaitokset
- välitämme elementtirakenteiset kylmä- ja pakastinhuoneet
- myymme ja huollamme autojen kylmälaitteet

JAAHDYTYSSASIOISSA KYLMÄSTI MEILLE!

Kyrönmaan Kukka

Isokyrö puh. 43 633

- ✧ JOULUKUKAT
 - padat
 - korit
- ✧ VIHHERKASVIT
- ✧ SIDONTATYÖT
- ✧ TELEFLORA KUKKAVALITYS

JOULURAUHAA JA ONNEA
ALKAVALLE UUELLE VUODELLE

Tervajoen Autohajottamo
RAIMO NURMI
puh. 961 - 75 069

Tervajoen Kello
ARVI KUJALA
puh. 75 117

Radiot — TV — Stereot
kodinkoneet vähällä
rahalla Laihialta.

Lahdenmaan Radio ja TV
LAIHIA — PUH. 70 443

Kellari - Baari

puh. 75 164

Tervajoen

UNION-HUOLTO

Mikko Louko

Puh. 75 229

KESOIL

P. VITTANIEMI

Tervajoki puh. 75 110

LUODON METALLI Ky

Isokyrö — puh. 43 262

Kaivinkoneurakoitsija

JORMA SORVARI

Tervajoki puh. 75 071

VALINTA MYYMÄLÄAUTO
KHATTUNEN
Isokyrö puh. 43 190

*Joulutervehdys
"LEIJONILTA"
Isonkyrön Joulun lukijoille
LC Isokyrö*

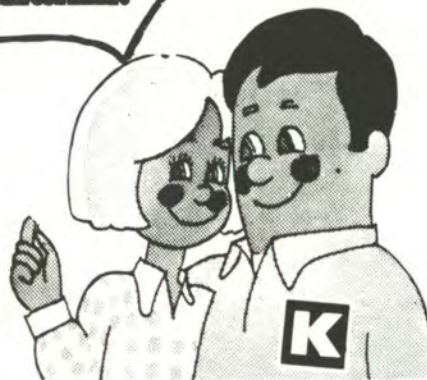
Tilitoimisto
H. SORVARI
TERVAJOKI ● puh. 75 326

Tervajoen GRILLI
● **P. SORVARI**
Tervajoki

Nyt kannattaa
ostaa Costaricaa!
Siitä saa
vahvat kahvit
vähemmälläkin.

VÄHÄNKYRÖN,
ISONKYRÖN JA
LAIHIAN

KAUPOISTA

Harkitsevalle
Hartwall

KETTULA ON KAIKKIEN KAUPPA

- KESKELLÄ KYLÄÄ
- LAATUTAVARAA
- EDULLISIN HINNOIN

K KETTULAN KAUPPAHUONE
ISOKYRÖ 43346 43345

Karoliini

ISOKYRÖ NAPUE

VALTAALAS!
JOEN VARRELLA
HYVÄ VÄLIPALA-
PAIKKA

K KETTULAN KAUPPAHUONE
ISOKYRÖ 43346 43345

PS. NYT MYÖS UUSITULTA VARIOSASTOLTA SUORAAN
VARASTOSTA: - maalit - tarvikkeet - työkalut - tapetit
- matot - seinäpäällysteet ym.

Kotilämpö on tehnyt lämmitystavan valinnan helpoksi.

Kotilämpö on käytössä koeteltu ja hyväksi havaittu

SIKSI SE ON ILMALÄMMITYKSEN YKKÖNEN

Meiltä saat parhaan palvelun: suunnittelu, asennusapu,
viritys- ja säätö käyttökuntoon ja tietenkin jatkuva huolto.

SINULLEKIN MUKAVAAAN ASUMISEEN KOTILÄMPÖ

Ykkösmyyjältä

MARKKU LEHTIÖ

66440 TERVAJOKI, Puh. 961-75 238

VALMET